

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**10-12 YAŞ ARASI ÇOCUKLARDA GÖRÜLEN NARSİSİZMİN
EMPATİ, ZORBALIK VE DAVRANIŞ UYUMSUZLUĞU İLE
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Sema SENEKÇİ**

**Danışman
Prof. Dr. İbrahim BALCIOĞLU**

İstanbul 2020

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**10-12 YAŞ ARASI ÇOCUKLARDA GÖRÜLEN NARSİSİZMİN
EMPATİ, ZORBALIK VE DAVRANIŞ UYUMSUZLUĞU İLE
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Sema SENEKÇİ**

**Danışman
Prof. Dr. İbrahim BALCIOĞLU**

İstanbul 2020

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

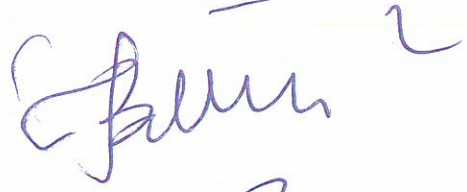
Psikoloji Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Sema SENEKÇİ tarafından hazırlanan **“10-12 Yaş Arası Çocuklarda Görülen Narsisizmin Empati, Zorbalık ve Davranış Uyumsuzluğu ile İlişkinin İncelenmesi”** konulu çalışması jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 18.02.2020

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu):

İmzası

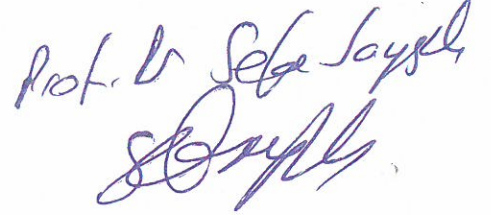
Jüri Üyesi : Prof. Dr. İbrahim BALCIOĞLU
: Haliç Üniversitesi (Danışman)

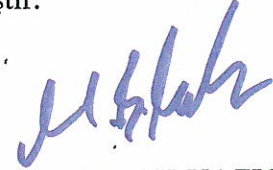
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Ayhan AKCAN
: Haliç Üniversitesi

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Sefa SAYGILI
: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun kararıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. M.Burcu IRMAK YAZICIOĞLU
Vekil Müdür

10-12 YAŞ ARASI ÇOCUKLARDA GÖRÜLEN NARSİZİZMİN EMPATİ, ZORBALIK VE DAVRANIŞ UYUMSUZLUĞU İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

ORIJINALLIK RAPORU

% **19**

BENZERLİK ENDEKSİ

% **6**

İNTERNET
KAYNAKLARI

% **1**

YAYINLAR

% **17**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

Submitted to Beykent Üniversitesi

Öğrenci Ödevi

% **4**

2

Submitted to Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Öğrenci Ödevi

% **3**

3

Submitted to The Scientific & Technological
Research Council of Turkey (TUBITAK)

Öğrenci Ödevi

% **2**

4

Submitted to Bahcesehir University

Öğrenci Ödevi

% **1**

5

openaccess.toros.edu.tr

İnternet Kaynağı

% **1**

6

www.mmustafabayraktar.com

İnternet Kaynağı

% **1**

7

Submitted to Konya Necmettin Erbakan
University

Öğrenci Ödevi

% **1**

E. B. 2

09.01.2020

TEZ ETİK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “10-12 Yaş Arası Çocuklarda Görülen Narsisizmin Empati, Zorbalık ve Davranış Uyumsuzluğu İle İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. İbrahim BALCIOĞLU'nun sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Sema SENEKÇİ

ÖNSÖZ

Bu araştırma boyunca bana yol gösteren ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. İbrahim Balcıoğlu'na, anket çalışmam için emek veren tüm öğrencilere teşekkür ederim.

Hayatımın her döneminde yanımda olan, ışıklarıyla yolumu aydınlatan, desteklerini ve sevgilerini hep hissettiren aileme ve çok değerli dostlarıma teşekkür ederim.

Sema SENEKÇİ

Ocak 2020

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TEZ ETİK BEYANI	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	v
SEMBOLLER.....	vi
ŞEKİLLER	vii
ÇİZELGELER	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1.GİRİŞ.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Soruları	3
1.4. Araştırmanın Önemi	3
1.5. Varsayımlar	4
1.6. Sınırlılıklar.....	4
1.7. Tanımlar	4
2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI.....	6
2.1 Narsisizm.....	6
2.1.1 Narsisizm Türleri	7
2.1.1.1 Normal – Sağlıklı Narsisizm	8
2.1.1.2 Patolojik Narsisizm.....	8
2.1.1.3 Çocukluk Çağı Narsisizmi.....	9
2.1.1.4 Çocuk ve Ergenlerde Narsisizm Çalışmaları.....	9
2.2 Empati.....	10
2.2.1 Zorbalık ve Empati	11
2.3 Zorbalık	11
2.3.1 Zorbalık Türleri	12
2.3.2 Zorbalığın Yaygınlığı	13
2.3.3 Zorbaların Özellikleri	13
2.3.4 Zorbalık ve Narsisizm	14
2.4 Duygu ve Davranış Bozuklukları	15
2.4.1 Davranış Bozuklukları Türleri.....	17
2.4.2 Narsisizm ve Davranış Bozuklukları İlişkisi	17
3. GEREÇ VE YÖNTEM	19
3.1 Araştırmanın Modeli	19
3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	20
3.3 Veri Toplama Araçları	20
3.3.1 Öğrencilerin Kişisel Bilgi Formu	20
3.3.2 Öğrencilerin Ebeveynlerinin Bilgi Formu.....	20

3.3.3 Davranış ve Uyum Sorunları Ölçeği	20
3.3.4 Empatik Eğilim Ölçeği	21
3.3.5 Çocukluk Çağı Narsisizm Ölçeği	21
3.3.6 Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Ölçeği	21
3.4 Verilerin Toplanması.....	21
3.5 İstatistiksel Analizler.....	22
4. BULGULAR	23
4.1 Sosyo-Demografik Özellikler.....	24
4.2 Çocukların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinin Puanlarının Sosyodemografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması	25
4.3 Çocukların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	32
5. TARTIŞMA.....	35
6. SONUÇLAR.....	38
7. ÖNERİLER.....	40
8. KAYNAKLAR.....	41
9. EKLER	47
Ek-1 Kişisel Bilgi Formu.....	47
Ek-2 Ebeveyn Bilgi Formu.....	48
Ek-3 Davranış ve Uyum Sorunları Ölçeği.....	49
Ek-4 Ka-Si Empatik Eğilim Ölçeği Çocuk Formu.....	52
Ek-5 Çocukluk Çağı Narsisizm Ölçeği	53
Ek-6 Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Ölçeği	54
Ek-7 Etik Kurul İzni.....	56
Ek-8 Etik Kurul Kararı.....	57
10. ÖZGEÇMİŞ.....	58

KISALTMALAR

DAVUY	: Davranış ve Uyum Sorunları Ölçeği
IDEA	: Individuals of Disabilities Education Act
NMHSEC	: National Mental Health and Special Education Coalition
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences

SEMBOLLER

α	: Alfa
n	: Frekans
%	: Yüzde
$\bar{x}$	: Aritmetik Ortalama
F	: F Değeri
r	: Pearson Korelasyon Katsayısı
t	: t değeri
ss	: Standart Sapma
p	: Anlamlılık değeri

ŞEKİLLER

	Sayfa No
Şekil 3.1 Araştırmanın Modeli.....	18

ÇİZELGELER

Sayfa No

Çizelge 3.1. Çocukların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerindeki Çarpıklık (Skewness)ve Basıklık (Kurtosis) Katsayıları	22
Çizelge 4.1. Sosyo-Demografik Özelliklere İlişkin Dağılımları.....	24
Çizelge 4.2. Çocukların Cinsiyetlerine Göre Grupların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinin Puanları Açısından Bağımsız Örneklem T Testi ile Karşılaştırılması.....	25
Çizelge 4.3. Çocukların Yaşları ile Çocukların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiyi Pearson Korelasyon Analizi ile İncelenmesi.....	26
Çizelge 4.4. Çocukların Kaçınıcı Sınıfta Okuduklarına Göre Grupların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinin Puanları Açısından Anova Testi ile Karşılaştırılması.....	27
Çizelge 4.5. Çocukların Annelerinin Yaşları ile Çocukların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiyi Pearson Korelasyon Analizi ile İncelenmesi.....	28
Çizelge 4.6. Çocukların Annelerinin Eğitim Düzeylerine Göre Grupların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinin Puanları Açısından Anova Testi ile Karşılaştırılması.....	29
Çizelge 4.7. Çocukların Babalarının Yaşları ile Çocukların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiyi Pearson Korelasyon Analizi ile İncelenmesi.....	30
Çizelge 4.8. Çocukların Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Grupların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinin Puanları Açısından Anova Testi ile Karşılaştırılması.....	31
Çizelge 4.9. Çocukların Davranış Uyum Sorunları Envanteri ve Alt Envanterlerinden Aldıkları Puanlar ile Çocukların Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiyi Pearson Korelasyon Analizi ile İncelenmesi.....	32
Çizelge 4.10. Çocukların Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiyi Pearson Korelasyon Analizi ile İncelenmesi.....	34

ÖZET

10-12 YAŞ ARASI ÇOCUKLARDA GÖRÜLEN NARSİSİZMİN EMPATİ, ZORBALIK VE DAVRANIŞ UYUMSUZLUĞU İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Kökeni Yunan mitolojisine dayanan narsisizm kavramı, sudaki yansımaları ilk kez gören Tanrı Narkhissosun kendine âşık olmasıyla bilinmektedir. Narsisizm çok önemli, üstün ve eşi bulunmaz birisi olduğuna inanmasına ek olarak, empati yapamama ve zorbalık gibi özelliklerle karakterizedir. Yaşamın erken evrelerinde ortaya çıktığı bilinen bu bozukluk günümüzde oldukça yaygın bir kişilik örgütlenmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmanın oluşturulmasında yol gösterici olmuştur.

Bu çalışmada, narsisistik kişilik özelliği gösteren çocukların empati, zorbalık ve davranış uyumsuzluğu açısından etkilerini incelemesi amaçlanmıştır. Araştırma Tekirdağ ili Muratlı İlçesinde öğrenim gören 10-12 yaş aralığında aralığındaki ortaokul öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin ve ailelerinin kişisel bilgilerini edinmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuş olan Kişisel Bilgi Formu ve Ebeveyn Bilgi Formu geliştirilmiştir. Öğrencilerin narsisistik kişilik özelliklerini ölçmek için Çocukluk Çağı Narsisizm Ölçeği, zorbalık düzeylerini ölçmek için Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Ölçeği, empati seviyelerini ölçmek için Ka-Si Empatik Eğilim Ölçeği Çocuk Formu ve davranış uyumsuzluklarını ölçmek için DAVUY-Davranış ve Uyum Sorunları Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucuna göre, çocukların çocukluk çağı narsisizmi ile zorbalık arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunurken, çocukluk çağı narsisizmi ile empati arasında negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Buna göre çocukluk çağı narsisizmi arttıkça, zorbalık artmakta ve empatik eğilim düzeyi düşmektedir. Buna ek olarak, empati arttıkça davranış ve uyum sorunları azalmış olup, zorbalık arttıkça davranış ve uyum sorunlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Empati, Narsisizm, Zorbalık, Davranış ve Uyum Sorunları

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP ABOUT EMPATHY, BULLYING AND BEHAVIOR COMPLIANCE OF NARSISM IN CHILDREN BETWEEN 10-12 YEARS

The concept of narcissism, whose origins are based on Greek mythology, is known as the fact that Narkhissos, who saw his reflection in water, fell in love with himself. Narcissism is characterized by inability to empathy and bullying, in addition to believing that he is a very important, superior and unique person. This disorder, which is known to occur in the early stages of life, is a very common personality organization. In this context, it has guided the creation of this study.

The aim of this study was to investigate the effects of narcissistic personality in terms of empathy, bullying and behavioral mismatch. The study have conducted with 10-12 year old middle school students in Muratlı district of Tekirdağ. The Personal Information Form and the Parental Information Form were developed by the researcher to obtain the personal information of the students and their families. The Childhood Narcissism Scale was used to measure the narcissistic personality traits of the students, Cognition About Bullying Inventory for Children was used to measure bullying levels, the Ka-Si Empathic Tendency Scale Children Form was used to measure the empathy levels, and the DAVUY-Behavior and Adaptation Problems Scale was used to measure the levels of bullying.

According to the results of the study, while there was a positive relationship between childhood narcissism and bullying, a negative relationship was found between childhood narcissism and empathy. Accordingly, as childhood narcissism increases, bullying increases and the level of empathic tendency decreases. In addition, as empathy increased, behavior and adaptation problems decreased, and as bullying increased, it was concluded that behavior and adaptation problems increased.

Key Words: Empathy, Narcissism, Bullying, Behavior and Adaptation Problem

1. GİRİŞ

Narsisizm, bireyin eşsiz olduğuna inanması, kendini çok fazla önemsemesi, abartılmış benliğe sahip olması ve kendisi dışında kalan herkesi yok saymasıdır (Kealy ve Rasmussen, 2012). Narsisist bireyler, empati yoksunu olmakla beraber, başkalarına yönelik yoğun haset duygusu yaşarlar; aşırı bencillik, sürekli takdir görme ve beğenilme talepleri genel özellikleridir (Koşan, 2015).

Narsisist bireyler, normal ve sıradan bireyleri yok sayarken; popüler, zengin veya statü sahibi olanları idealize ederler. Narsisistler, kendi üstünlüklerini onaylatma amacı üzerinden ilişkiler kurarlar (Beck, 2013). İlişkilerinde diğer kişilerin duygu, düşünce ve taleplerini yok saydıkları için kalıcı ilişkiler kurmakta zorlanırlar (Özçürümez ve ark., 2012).

Bireyin kendisine değer vermesi ve beğenmesi olumlu bir benlik saygısına sahip olabilmesi için önemlidir (Geçtan, 2010). Kişinin kendi benliğine yönelik olumlu tutumu sağlıklı ve normal olmakla beraber, kişinin kendisinin özel ve üstün olduğuna dair şişirilmiş bakış açısı patolojiktir. Patolojik narsisizm; kendine tutkunluk derecesinde bağlılık, her daim onaylanma ve takdir edilme ihtiyacı, diğerlerine karşı ilgisizlik ve empati yoksunluğu olarak tanımlanmaktadır (Masterson, 2006). Sağlıklı narsisizmi olan bireyler kendileri hakkında gerçekçi değerlendirmeler yaparken, eleştiriye karşı açıktır. Patolojik narsisizmde ise kişi kendisi ile ilgili abartılı değerlendirmeler yapar (Masterson, 2006). Narsistik çocuklar, günlük yaşamlarında hem olumlu hem de olumsuz duygularını aşırı uçlarda yaşama eğilimindedirler (Thomaes ve ark., 2008).

Empati becerisi, başkalarını anlayabilmeyi sağlayan önemli bir yetenektir ve sağlıklı bir iletişimin kurulabilmesi ve sürdürülebilmesi için gereklidir (Vural, 2008). Empati sayesinde insanlar, anlaşıldıklarını ve değer gördüklerini hissederler. Başkalarınca anlaşılabilir olmak bireyi rahatlatarak daha iyi hissetmesine yardımcı olur. Empati becerisi gelişmiş kişiler, sorun çözümünde daha sağlıklı kararlar verebilmekte, daha sağlıklı iletişim kurabilmekte ve böylece daha az saldırgan olmaktadır (Türnüklü ve Şahin, 2004). Empati, iletişim temelli sorunları engellerken aynı zamanda çatışmaların da daha az hasarla sonlandırılmasını sağlar (Dökmen, 2010).

Empatik becerisi gelişmiş çocukların kişisel ve sosyal uyumu da bu durumdan olumlu etkilenmektedir ve empati becerisi gelişmemiş olanlara göre daha olumludur (Eisenberg ve Fabes, 1990). Zorbaların empati yetenekleri daha düşük ve daha fazla anti sosyal davranışlara sahiptirler (Furlang ve ark., 2004; Gökler, 2007; Rehber ve Atıcı, 2009; Filiz, 2009), zorbaların çok az vicdan azabı ya da pişmanlık yaşadıkları, başkalarının haklarına ve duygularına karşı saygısız ve düşüncesizce davrandıkları saptanmıştır (Olweus, 2005).

Zorbalık; kendini koruyamayacak durumda olan kurbanı fiziksel, zihinsel, sosyal ya da psikolojik zarar verme amacıyla, bilinçli ve kasten gerçekleştirilen eylemleri içerir. Zorbalar bu eylemlerinde kendilerine çıkar da sağlayabilirler. Zorbalığın temel özellikleri; bir saldırganlık türü olması, kasıtlı olarak yapılması, tekrar etmesi, kurbanın kendini koruyamayacak durumda olması ve sonucunda olumsuz etkilenmesidir (Pişkin, 2002).

Zorba öğrenciler, saldırgan, anti-sosyal, okul uyumları düşük, fiziksel şiddetin yaygın kullanıldığı aileden gelen, zayıf problem çözme becerisine sahip (Bayraktar, 2009), arkadaşlarının davranışlarını tahrik edici olarak algılayan, akran grubunda sert görünme ihtiyacı hisseden (Uludağlı Uçanok, 2005), fiziksel gücü ve kendine güveni yüksek, empatik anlayıştan yoksun, sıklıkla yalana başvuran, umursamaz, dikkat çekmek isteyen, kurallara uymayan (Besag, 1995), yenilgiyi kabul etmeyen, akademik başarıları düşük (Pekel, 2004) kişilerdir.

Farklı ruhsal ve bedensel nedenlerden dolayı iç çatışmaların davranışlara aktarılması sonucu davranış problemleri ortaya çıkabilir (Öz, 2005). Bir davranış, o davranışı yapmama becerisine sahip bir bireyin, yapmaması gerektiği belirtildiği halde, ortaya konuluyorsa problem olarak kabul edilir (Birkan, 2002). Duygu ve davranış problemleri erken dönemde saptanıp müdahale edilmediğinde daha da büyüyerek, çözülmesi zor hale gelecektir. Bunun sonucunda bireyin uyumuna ve okul başarısına zarar verme ihtimali artacaktır. Bununla birlikte engellenmemiş olan sorunlu davranışlar, sadece ilgili bireyi değil aynı zamanda çevresindeki tüm kişileri olumsuz etkilemektedir (Diken ve Rutherford, 2005).

Bu çalışmada 10-12 yaş arası çocuklarda görülen narsisizmin empati, zorbalık ve davranış uyumsuzluğu ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Literatürdeki çalışmalar, çocukların narsisizm düzeylerini çeşitli değişkenlerle ilişkili olduğunu göstermekte olup (Aydın ve ark, 2014; Gülşen ve arkadaşları, 2015; Gürsu ve ark. 2019), 10-12 yaş arası çocukların narsisizmin düzeyleri ile empati, zorbalık ve davranış uyumsuzlukları arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu kapsamda araştırma, 10-12 yaş arası çocukların narsisizm, empati, zorbalık ve davranış uyumsuzluğu düzeylerinin birbirleriyle ve çeşitli değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır.

1.3 Araştırmanın Soruları

Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki yer alan araştırma sorularına cevap aranmıştır.

Araştırma sorusu:

10-12 yaş arası çocukların narsisizm düzeyleri ile empati, zorbalık ve davranış uyumsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Bu ana hedefe karşılık olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- i. Çocukların narsisizm, empati, zorbalık ve davranış uyumsuzluk düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- ii. Çocukların narsisizm, empati, zorbalık ve davranış uyumsuzluk düzeyleri çocukların yaşlarıyla anlamlı bir ilişkisi var mıdır?

1.4 Araştırmanın Önemi

Türkiye’de çocukluk çağı narsisizmi ile ilgili yapılan bazı araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalardan biri, Karakuş’un 2017 senesinde 425 lise öğrencisiyle yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri yükseldikçe öğrencilerin narsisizm ölçeğinden aldıkları puanlarında artışı saptanmıştır (Karakuş, 2017). Bu açıdan, bu araştırmanın da alanyazıya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5 Varsayımlar

- i. Araştırmanın evreni Tekirdağ ili Muratlı ilçesinde öğrenim gören ortaokul öğrencilerle,
- ii. Araştırmanın örnekleminin evreni temsil ettiği,
- iii. Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgi formundaki sorulara doğru cevap verdikleri,
- iv. Öğrencilerin Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ve Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinin maddelerine doğru olarak cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.6 Sınırlılıklar

- i. Bu araştırma Tekirdağ ili Muratlı ilçesinde öğrenim gören ortaokul da okuyan 95 öğrenciyle sınırlıdır.
- ii. Araştırmada kullanılan Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ve Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinin ölçtüğü maddeler ile sınırlıdır.

1.7 Tanımlar

Narsisizm: Narsisizm genel anlamda kişinin kendi ruhsal ve fiziksel benliğine ya da karakterine aşırı bir bağlılık ve beğeni hissetmesi kişinin kendi kendisini beğenmesi kişinin kendisine hayranlık duyması, empati yapamaması anlamına gelmektedir (Seward, 2007: 1; Akt. Cihangiroğlu ve arkadaşları, 2014).

Empati: Empati, bir kişinin kendisini karşısındaki diğer kişinin yerine koyarak karşındaki kişinin fikirlerini ve hissettiklerini doğru bir biçimde anlama ve bu durumu karşındaki kişiye anlatma sürecidir (Dökmen, 1987).

Zorbalık: Sharp ve Smith'e (1994) göre ise zorbalık; bir öğrencinin başka bir öğrenci tarafından mağdur olarak seçilerek kendisine her türlü kötü muamelede bulunulması durumudur. Zorba öğrencinin mağdur öğrenciye yönelik olarak kötü şeyler söylemesi,

aşğılaması, lakap takması, dalga geçmesi, vurması, itmesi, tehdit etmesi, kötü içerikli yazılar yazması şeklinde tanımlamaktadır (Akt. Sönmezay, 2010).

Duygu ve Davranış Bozuklukları: Bir davranışın, çocuğun o davranışı yapmama becerisine sahipken, yapmaması gerektiğı belirtildiğı halde, yaptığında davranış problemi olarak kabul edilir (Birkan, 2002).

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Bu bölümde narsisizm, empati, zorbalık ve davranış bozuklukları hakkında kuramsal bilgiler sunulacaktır.

2.1.Narsisizm

Narsisizm, bireyin eşsiz olduğuna inanması, kendini çok fazla önemsemesi, abartılmış benliğe sahip olması ve kendisi dışında kalan herkesi yok saymasıdır (Kealy ve Rasmussen, 2012). Narsisist bireyler, empati yoksunu olmakla beraber, başkalarına yönelik yoğun haset duygusu yaşarlar; aşırı bencillik, sürekli takdir görme ve beğenilme talepleri genel özellikleridir (Koşan, 2015).

Psikanalitik görüşe göre narsisizm, bebeklik döneminden başlayarak oluşan bir kişilik yapısıdır (Koşan, 2015). Narsisizm, genellikle annenin ilgi ve sıcaklığının eksik yansıtıldığı veya hiç göstermediği durumlarda ortaya çıkan bir olgudur (Brummelman ve ark., 2015). Çocuğa karşı sıcaklık ve ilgiden yoksun anne, çocuğunu sevmez, onunla yakın bir ilişki kuramaz, olumlu bir yaklaşımda bulunamaz. Çocuk ise anneden tatmin edemediği ilgi ve sevgiyi başkaları aracılığı ile tatmin etmek için çabalar. Sevme duygusundan mahrum kalan “ben”, yabancılaşarak kendisine sahte bir ben yaratır. Yaratılan bu sahte ben, tüm ilişkilerde temel belirleyici halini alır (Fromm, 1999; Brummelman ve ark., 2015).

Sosyal öğrenme kuramcılarına göre narsisizm, ebeveynleri tarafından aşırı kıymet verilerek, diğer çocuklardan daha özel ve en iyiyi hak eden şekilde yetiştirilen çocukların çaba göstermeden çok şeyi hak etmeleri gerektiğine, kendilerinin çok özel ve ayrıcalıklı olduğuna inanmaları durumudur (Brummelman ve ark., 2015).

Bireyin, kendi benliğini abartılı değerlendirmesi, narsizmin en temel özelliğidir. Narsisist kişiler, kendilerini sürekli olarak başkaları ile kıyaslayarak, diğerlerinden statü, zeka, başarı ve güzellik olarak üstün olduklarına inanırlar ve biricik olduklarını düşünürler. Dışarıya yansıyan aşırı özgüvene rağmen çok derinlerde yetersizlik ve değersizlik duyguları vardır (Kohut, 1968). İç dünyalarındaki olumsuz duyguları bastırmak ve daha yeterli hissedebilmek için diğerlerini küçümseyerek değersizleştirmeye çalışırlar (Kernberg, 2012). Narsisist

bireyler için diğer insanlar, onları onaylayarak ve takdir ederek, üstünlüklerini kanıtlayan birer araçtır. Narsisist bireyler, ihtiyaçlarını karşılayabildikleri sürece diğer insanlara değer verirler. Bu tutum ve davranışlar zaman içerisinde izole olmalarına neden olur (Fromm, 2008).

Narsisist kişiler, derin ve yakın ilişkiler kuramadıkları için duygusal hayatları yüzeyseldir, empati yetenekleri gelişmemiştir. Empati yeteneğinin gelişmemiş olması sosyal ve kişisel hayatlarında sıkıntılar ortaya çıkarır (Kernberg, 2012). Hayattan zevk alamazlar, sadece narsisistik ihtiyaçları tatmin olduğunda mutlu olurlar (Materson, 2009). Benlik saygıları zedelendiğinde veya yeterince takdir ve hayranlık toplayamadıklarında ya da bir başarısızlık sonucunda, huzursuzluk, sıkıntı ve öfke hissederler (Kernberg, 2012).

Narsisist bireyler zengin, popüler ve statü sahibi gördükleri kişileri idealize ederler. Normal insanları ya yok sayarlar ya da çıkar elde etmek için kullanırlar. Eğer bekledikleri ilgiyi göremezlerse bu diğer insanların önemsiz ve basit olmaları anlamına gelir (Beck, 2013). Başkalarının duygu, düşünce ve ihtiyaçlarını önemsemedikleri için de uzun süreli kalıcı ilişkiler kurmakta sıkıntı çekerler (Özçürümez ve ark., 2012).

2.1.1.Narsisizm Türleri

Beğenilme, onaylanma, takdir edilme, sevilme gibi talepler her insan için olağan beklentilerdir, bu olağan beklentiler narsisistlik talepler gibi görünebilir (Özmen, 2011). Bu taleplerin belirli sınırlar içerisinde olması normal ya da sağlıklı narsisizm olarak tanımlanır. Çünkü bireyin kendisine değer vermesi, değer görmeye layık olduğunu düşünmesi ve kendini beğenmesi benlik saygısı için önemlidir (Geçtan, 2010).Fakat bireyin özel ve üstün olduğuna yönelik abartılmış inancı patolojik narsisizmi ortaya çıkarır. Patolojik narsisizm, bireyin kendisine yönelik tutkunluk seviyesine ulaşmış bağıllık, sürekli onaylanma ve sürekli olarak takdir edilme ihtiyacı, başkalarına karşı ilgisizlik ve empati yoksunluğu olarak tanımlanır (Masterson, 2006).

Sağlıklı narsisizme sahip olan kişiler bir eleştiri karşısında özgüvenlerini yitirmez ve benlik değerleri üzerine gerçekçi değerlendirmeler yapabilirler. Patolojik narsisizmde ise kişi özünde var olan aşağılık duygularına karşı kusursuz bir imaj çizmek ister. Bu nedenle eleştiri

almaları, benliklerinin ciddi şekilde yaralanmasına sebep olur, olumsuz geri dönüşlere yoğun öfke ve saldırganlık ile karşılık verirler (Masterson, 2006).

2.1.1.1.Normal – Sağlıklı Narsisizm

Bireyin pozitif benlik algısı ve empati yapma becerisine sahip olması normal narsisizm olup, bu durum kişinin problemlerin üstesinden gelebilmesi için olumlu duygusal sonuçlar doğurmakta ve ruh sağlığını korumaya yardımcı olmaktadır (Atay, 2009; Erdoğan, 2016). Bireyin beğenilmek ve sevilmek istemesi, yaptığı iyi şeylerin takdir edilmesini istemesi, değer görmek istemesi şeklindeki ihtiyaçlar narsisistik ihtiyaçlardır ve gelişim süresince makul düzeydeki bu duyguların tatmin edilmesi bireyi sağlıklı yapar (Koşan, 2015).

2.1.1.2.Patolojik Narsisizm

Patolojik narsisistler, hiç kimseye ihtiyaçları yokmuş gibi görünüyor olsalar da sürekli onaylanma ve takdir görme ihtiyaçlarının tatmin edilmesi gereken kırılgan bireylerdir (Karaaziz ve Atak, 2013). Çocukluklarında sevgi nesnelere tarafından sağlanması gereken sevgiyi alamayan ve pek çok ihtiyacı tatmin edilmeyen bireylerin, yetişkinlik dönemlerinde ego bütünlüğünü korumak için geliştirdikleri kişilik yapısı patolojik narsisizm olarak tanımlanmaktadır (Atay, 2009; Koşan, 2015).

Narsisistlik; hayranlık duyulma ihtiyacını, büyüklenmecî davranış ve tutumları ve empati yeteneğinin gelişmemesini barındıran bir kişilik özelliği olarak tanımlanır. Birey, sınırsız başarıya, sınırsız güce, çok yüksek düzeyde zekaya, abartılmış güzelliğe sahip olduğuna yönelik inancı sonucunda; ancak özel düzeyde insanlar ile birlikte olması gerektiği ve yalnız onlar tarafından anlaşılabilir olduğu kanaatine varır. Aşırı hayranlık bekleme; ayrıcalıklı muamele görme beklentisi içinde olma, kişilerarası ilişkilerde sömürücü olmak, amaçlara ulaşmak için insanları kullanma; diğerlerinin duyguları ve gereksinimlerini kabullenme veya paylaşmada isteksizlik; haset duyma veya diğerlerinin ona haset duyduklarına inanma; kibirli ve küstah davranış veya tutumlar sergileme özelliklerinden en az beş tanesinin bir kişide bulunması narsist kişiliğin varlığına kanıt olarak kabul edilmektedir (DSM-V; APA, 2013).

2.1.1.3.Çocukluk Çağı Narsisizmi

Anne ve babanın çocuk yetiştirme tutumları, benlik saygısı gelişiminde çok önemli bir yere sahiptir. Ebeveynleri tarafından ihmal edilmiş, ebeveynlerinin tutarsız ve değişken davranışlarına maruz kalmış çocukların olumlu bir benlik geliştirmeleri zordur. Çocukluk dönemi içerisinde tamamlanmayan ruhsal ihtiyaçlar ise patolojik narsisizme neden olabilmektedir (Özözen Danacı, 2017). Gelişme sırasında, ebeveynin empatisinden mahrum kalma, çocuğun benlik saygısının gelişmesini engellediği gibi bunun sonucunda benliğin irrasyonel olarak abartılmasını ve aşağılık duygularını ortaya çıkarabilmektedir (Büyükgüngör, 2016). Makul ebeveyn ilgisinden mahrum kalmanın dışında abartı ilginin de narsisizme yol açma ihtimali vardır. Ebeveynlerin aşırı değer göstermesi, çocuklarını eşsiz ve sıra dışı bireyler olarak görmeleri, sonucunda çocukta başkalarından üstün olma algısı ortaya çıkabilmektedir (Brummelman ve Gürel, 2018).

Aile içi etkileşim dışında sosyo-kültürel özellikler de narsisizmin gelişmesine zemin hazırlayabilmektedir. Özellikle okul ortamlarında çocukların özgüvenini yükseltmeye yönelik çalışmaların, çocukların benzersiz ve özel olduklarının vurgulandığı eğitim programlarının narsisizm düzeylerini artırdığı görülmektedir. Bununla birlikte yaratılan kimliklerin, yaygınlaşan sosyal ağ teknolojileri üzerinden kolayca dış dünyaya pazarlanabilmesi de narsizm düzeyine etki etmektedir (Thomaes ve ark., 2013).

Narsistik çocuklar, günlük yaşamlarında olumlu ve olumsuz tüm duyguları aşırı uçlarda yaşamaya eğilimlidirler ve bu yaş grubunda narsisizm ve davranış sorunları arasında bağlantı vardır. Biricik olduğuna inanan ve bunun korunmasını benliği için olmazsa olmaz sayan narsistik gençlerin alay edildiklerinde veya reddedildiklerinde saldırganlaşmaları olağandır (Thomaes ve ark., 2008).

2.1.1.4.Çocuk ve Ergenlerde Narsisizm

Thomaes ve arkadaşlarına (2013) göre narsisizmin çocuklarda da yetişkinlerdekine benzer belirtileri ve sonuçları vardır. Normal narsisizme sahip çocukların bağlılık ve

hayranlık ihtiyaçları yaşına uygun olarak gördüğü ilgi ile tatmin olur. Bu ilgi, çocuğun değerbilirliği ve karşılıklılığıyla beslenir. Patolojik narsisist olan çocuklar ise duygusal doyumu zaten hakkı olduğu duygusuyla, karşılığı olmadan ve minnettarlık duygusunu hissetmeden alır (Kernberg ve ark., 2000).

Gerçekleştirilen çalışmalarda benlik saygısı ile narsisizm arasında pozitif yönlü bir korelasyon olduğu (Karakuş, 2017; Uçar ve Konal, 2017); mutluluk ile narsisizm arasında negatif yönlü bir korelasyon olduğu (Özözen Danacı, 2017) ve narsisizm ile saldırganlık arasında pozitif yönlü bir korelasyon olduğu (Kauten ve Barry, 2014; Locke, 2009) görülmüştür.

Yoğun narsisist belirtiler gösteren bireyler, özellikle okul ve sınıf ortamlarında problem yaşanmasına neden olabilir. Sürekli onay, beğenilme ve otorite kurma gereksinimlerinin sınıf ortamında doyurulamaması, kızgınlık, öfke, saldırganlık, alınganlık, fiziksel olarak ya da sözlü saldırı şeklinde davranışların ortaya çıkmasına neden olabilir (Özel, 2014).

2.2. Empati

Empati, özdeşim ve bağlantı yoluyla başkasının hislerini anlayabilme yeteneğidir (Bozkurt ve Özden, 2009). Empati, yalnızca başkalarının duygularını anlama yeteneği olmayıp; aynı zamanda duygu paylaşımını da kapsamaktadır (Ünal, 2007). Empati, bireyin karşısındaki kişinin gözleri ile bakması, duygu ve düşünceleri ile anlamasıdır (Dökmen, 2011).

Empati; başkalarının olayları nasıl algıladıklarını ve nasıl yorumladıklarını, kendi görüşlerinden vazgeçmeksizin anlama becerisidir (Yatkın, 2006; Tarhan, 2010). Empati ile birlikte yalnızca duygu ve düşünceler değil, empati kurulanın tutumları ve yaşantısı da anlaşılabilir olmaktadır (Altınbaş ve ark., 2010).

Empati gelişimindeki en önemli süreç, gelişim aşamasındaki çocuğun bu süreç içerisinde ben ve diğerleri ayrımını yapmaya başlayabilmesidir. Bilişsel algı gelişmeden önce çocuklar anneyi kendi bedenlerinin bir uzantısı olarak düşünürler. Bilişsel algının gelişmesi ile birlikte kendisinin annesinden ayrı bir varlık olduğunu fark etmeye başlarlar ve bu süreçte

benmerkezci yapılarından kurtulurlar ve empatinin temelleri oluşmaya başlar (Akyol ve Körükçü, 2003).

Empati ile ilgili alan yazında empatik anlayış, empatik olma ve empatik iletişim gibi kavramlarda oldukça sık kullanılır (Ersoy ve Köşger, 2016). Bu kavramları basitçe açıklamak gerekirse empatik anlayış; kişinin iletişim sırasında empatik bir bakış açısı geliştirmesidir. Empatik iletişim, iletişimin karşı taraf gibi hissedilen bölümüdür, sağlıklı bir iletişimin olmazsa olmaz parçasıdır. Empatik eğilim ise iletişim sırasında ortaya çıkabilecek çatışmaları önlemede sonlandırmada devreye girmektedir. Empatik yetenekleri gelişmiş bireyler tüm bu beceriler aracılığı ile kişilerarası iletişimlerinde başarılı olurlar (Pişkin,2003).

2.2.1. Zorbalık ve Empati

Empati; yalın bir tanımla kişinin, karşısındaki kişinin hissettiklerini hissetmektir. Empati kurulabilmesi için öncelikle karşıdaki bireyin yerine geçmek ve sonrasında duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmak gerekir (Dökmen, 2004). Oysa zorba kişiler, mağdurları yani kurbanları umursamazlar, umursamadıkları için hissettiklerini de anlamazlar (Olweus, 1993). Çevresi tarafından reddedilmeyen, sosyal olarak kabul gören, duygu ve düşünceleri önemsenen ve değerli olduğu hissettirilen, ihtiyaçları yok sayılmayan kişi zorbalık yapmaktan kaçınacaktır. Bu noktada gündelik hayat içerisinde empatinin zorbalığı önleyebilir bir etkiye sahip olabileceği iddia edilebilir (Kandemir ve Özbay, 2009). Kişinin empati becerisinin gelişmemesi, karşısındaki kişileri önemsizleştirdiğinden dolayı saldırganlığı kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir. Birey, saldırgan davranışı sonucunda bir başkasının psikolojik ve fiziksel olarak zarar göreceğini empati yoluyla düşünebilirse zorbalık yapmaktan vazgeçebilir. Bu alanda gerçekleştirilmiş olan çalışmalarda Filiz (2009), Rehber (2007), Sardoğan ve Kaygusuz (2006) zorbalık ile empati arasında ters yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Çalışmaların ortak sonucu empati düzeyi arttığında zorbalık davranışlarının azaldığıdır.

2.3.Zorbalık

Zorbalık, taraflar arasındaki güç dengesizliği üzerinden beliren, kişi veya bir grubun

bir başka kişi veya gruba belirli bir zaman dilimi içerisinde uyguladığı saldırganlık ve kışkırtıcılık içeren davranışlardır. Öğrenciler arasında ortaya çıkan benzeri davranışların zorbalık olarak tanımlanabilmesi için altı kıstasın sağlanması gerekmektedir (Sullivan ve ark., 2004).

Bunlar:

- Güç dengesizliği: Zorba, kurbandan daha güçlü olmalıdır.
- İlgili davranışlar, sistematik ve gizli olarak gerçekleşmelidir.
- Tekrarlayan davranışlar: Zorbalık davranışı tekrarlayan bir özellik taşır, bir kez yapıldıktan sonra aynı davranış tekrarlanır.
- Zorbalık bir zaman dilimi içinde meydana gelir.
- Mağdur fiziksel, duygusal ve psikolojik olarak yıpranır.
- Motivasyon: Zorbalık eylemlerinde mutlaka duygusal ya da ruhsal bir özellik mevcuttur (Sullivan ve ark., 2004).

Olweus'a göre bir davranışın zorbalık olarak tanımlanabilmesi için üç ölçütü karşılaması gerekmektedir:

Davranış, saldırganca ve zarar vermek amacıyla yapılıyor olmalı.

Tekrar tekrar ve birden fazla olmalı.

Zorbalığa katılan kişiler arasında güç dengesizliği bulunmalı (Olweus, 2005).

Zorbalık, bilinçli ve istekli bir şekilde gerçekleştirilen ve kurbanda fiziksel, zihinsel, sosyal ya da psikolojik olarak zarar verme amacı güden söz ve eylemlerdir. Zorbalık tek seferlik olmayan sürece yayılan ve tekrarlayan eylemler bütünüdür. Zorbalar, kurbanların acı çekmesinden, küçük düşmesinden zevk alırlar (İlhan Alper, 2008)

2.3.1.Zorbalık Türleri

Zorbalık, doğrudan ve dolaylı zorbalık olmak üzere iki farklı şekilde gerçekleşebilir. Doğrudan zorbalık; kurbanda karşı fiziksel şiddet, hakaret, küfür gibi sözel şiddet içeren açık saldırıları kapsar. Doğrudan zorbalıkta zorba ve kurban karşı karşıya geldiği için, kurban saldırganı tanır. Dolaylı zorbalıkta ise kurbanın sosyal hayat içerisinde yalnızlaştırılması ve benliğine zarar vermek amaçlanır, bu amaç doğrultusunda dedikodu yapmak, lakap takmak, alay etmek, dışlamak gibi eylemler ortaya konulabilir. Dolaylı zorbalıkta kurban, zorbanın

kimliğini bilemeyebilir. (Olweus, 2005). Pişkin (2005) ise fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, yalnızlaştırmaya yönelik zorbalık, söylenti yayma, mal ve eşyaya yönelik zorbalık şeklinde beş ayrı kategoriye ayırmıştır. Pişkin ve Ayas (2005) yaptıkları çalışmada bu beş zorbalık türüne cinsel zorbalığı da eklemişlerdir.

2.3.2.Zorbalığın Yaygınlığı

Gerçekleştirilen çalışmalarda zorbalığın fazlasıyla yaygın olduğu görülmektedir. Pekel ve Uçanok (2005) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ilköğretim öğrencilerinin %23,3'ünün zorbalık olaylarına karıştığı, Atik (2006) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin %4,6'sının zorba, %21,3'ünün kurban, %6,5'inin zorba/kurban olduğu, Kapçı (2004) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ilköğretim 4. ve 5. öğrencilerinin %40'ının en azından bir kere fiziksel, sözel, duygusal ya da cinsel akran zorbalığı ile karşılaştıkları, Cenkseven ve Yurtal (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin %48,5'inin bazen, %16,4'ünün sık sık şiddet içeren davranışlarla karşı karşıya kaldıkları, öğrencilerin %20'sinin bazen, %2,6'sının sık sık şiddet içeren davranışlarda buldukları, Gökler (2007) tarafından ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri aile gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin %10,10'unun zorba, %27,30'unun kurban, %20,90'ının zorba-kurban olduğu; Pelendecioğlu (2011) tarafından lise öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada %10,6'sının zorba, %8,7'sinin kurban, %9,1'inin zorba/kurban olduğu saptanmıştır.

2.3.3.Zorbaların Özellikleri

Zorbalar, genellikle düşmanca tutum sergilenen aile ortamlarında, yetersiz sevgi ile, güven duygusundan yoksun, kaçınan bağlanma ilişkisine sahip bireyler olarak büyümektedirler (Banks, 1997). Aile içerisinde dayak gibi bedensel cezayı disiplin aracı olarak tercih eden, düşmanca tutumlar sergileyen, problem çözme becerileri yeterince gelişmemiş, saldırganlığa müsaade eden, tahrik karşısında fiziksel şiddeti önerip, öğreten ebeveynlerin çocuklarının ilerleyen yıllarda zorba olma olasılığı çok yüksektir. Zorbalık davranışı gösteren çocukların ebeveynleri ile iletişimleri diğer çocuklarla kıyaslandığında daha kötüdür (Demeray ve Malecki, 2003).

Zorba öğrenciler saldırganlardır (Waddell, 2007), kolay öfkelenirler (Alikashifoğlu ve Ercan, 2007), diğer zorbaları örnek alırlar (Çınkır, 2006). Zorbalar diğer ergenlere göre daha fazla bağımlılığa meyillidirler, sigara, alkol kullanım oranları daha fazladır (Alikashifoğlu ve Ercan, 2007; Peren ve Alsaker, 2006).

Zorba öğrenciler en fazla zaman geçirdikleri ve iyi tanıdıkları öğrencilere karşı zorba davranışlarda bulunmaktadır (Dölek, 2002). Eleştiriyi kabul etmede zorlanırlar, yalnız olduklarında kişiler arası beceri yönünden zayıfken, bir gruba dahil olduklarında parlak, güçlü, çevresindekileri harekete geçirici ve karizmatik kişiler olabilirler (Warden ve Mackinnon, 2003). Akranları tarafından sevilmezler ve zannettikleri kadar popüler değildirler, kendilerini destekleyen birkaç arkadaş ile küçük gruplar oluştururlar (Olweus, 2005). Sorun çözme açısından yetersiz (Bayraktar, 2006) empati kurma yeteneğinden yoksun kişilerdir (Peren ve Alsaker, 2006). Zorbaların özsaygı düzeyleri yüksektir (Pişkin ve Ayas, 2005). Akademik başarıları düşüktür (Kıran- Esen, 2003).

2.3.5. Zorbalık ve Narsisizm

Narsisist bireylerin temel motivasyonu beğenilmek ve olumlu bir izlenim bırakmaktır. Kendileri hakkında olumlu bir değerlendirme yapıldığı zaman herhangi bir zarar görmedikleri için saldırganlık geliştirmezler ama olumsuz değerlendirme karşısında eleştiriye katlanamadıkları için saldırganlaşırlar (Bogart ve ark., 2004; Barry ve ark., 2006). Locke (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada narsisizm düzeyi düşük ancak öz saygısı yüksek bireylerin sosyalleşme, uyumlu davranışları daha fazla gösterdikleri; narsisizm düzeyi yüksek bireylerin ise daha çok anti sosyal ve uyumsuz davranışlar sergilediği görülmüştür, saldırganlık ve narsisizm arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır. Öngen (2010) tarafından üniversite öğrencilerinin katılımı ile gerçekleştirilen çalışmada narsisizmin uyumlu faktörlerinden olan güç faktörünün öfke, fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlığın belirleyicisi olduğu saptanmıştır. Narsistik özellikler gösteren bireylerin sürekli onaylanma ve alkışlanma beklentisi ve diğerleri üzerinde otorite kurma gereksinimi, benlik çatıştığı sınıf ortamında doyurulmayabilir. Yaşanan tatminsizlik sonucunda fazlaca kızgınlık, öfke, saldırganlık, alınganlık, karşısındakini kırma, aşağılama, küçümseme, fiziksel ya da sözlü saldırganlık davranışları sergileyebilirler (Özel, 2014). Temel (2008) tarafından lise

öğrencileri ile gerçekleştirilen çalışmada narsisizmin saldırgan davranışlar ile ilişkili olduğu saptanmıştır.

2.4. Duygu ve Davranış Bozuklukları

Duygu ve davranış bozuklukları; Individuals of Disabilities Education Act (IDEA) tarafından; olumlu ilişkilere sahip olamama, açıklanamayan öğrenme güçlükleri yaşama, kuralları yok sayan duygu ve davranışlar sergileme, mutsuz, depresif ve huzursuz ruh hali, karşılaşılan durumlarla ilişkili somatik yakınmalar ve korkular hissetme şeklinde tanımlanmaktadır (Kauffman, 2001).

Bir davranışın, çocuğun o davranışı yapmama becerisine sahipken, yapmaması gerektiği belirtildiği halde, yaptığında davranış problemi olarak kabul edilir (Birkan, 2002). Anne ile baba arasındaki yaşanan sorunlar, boşanmalar, stresli bir aile ortamının olması, ekonomik yetersizlik, babanın yokluğu, çocukla yeteri kadar ilgilenilmemesi, çocuğun terk edilmesi gibi faktörler çocuklarda davranış problemlerine yol açabilmektedir (Özdemir, 2013). Çocuğun farklı ruhsal ve bedensel nedenlerden dolayı iç çatışmalarının davranışlara aktarılması sonucu davranış problemleri ortaya çıkabilir (Öz, 2005).

Duygu ve davranış bozuklukları, ilk başta bireyi etkilese de sonrasında tüm yakın çevresini ve toplumu olumsuz bir biçimde etkilemektedir. Bu sorun nedeniyle kuralların kabullenilmesinde güçlük çekilmekte ve uyum sorunları ortaya çıkmaktadır. Ebeveyn davranışlarının olumsuz olması, çevresel faktörler, okul yaşantısı, akranlarla etkileşim sorunları, kişilik gelişim problemleri duygu ve davranış bozukluklarıyla ilişkilendirilebileceği gibi yaşanan istismar ve travmalar, genetik faktörler ve olumsuz yaşantı deneyimleri gibi etmenler de duygu ve davranış bozukluklarının gelişmesinde pay sahibi olabilmektedir (Arkan ve Üstün, 2009).

Davranış bozuklukları olan çocuklar başkalarıyla olan ilişkilerinde gergin ve sürtüşmelidir. Bu tip çocuklar asabi, geçimsiz, hırçın ruh hallerine sahipken; aynı zamanda sık sık kavga çıkararak, okuldan kaçarak, hırsızlık yaparak hatta yangın çıkararak kendilerine ve çevrelerine zarar vermektedirler. Bu problemler erken dönemde tespit edilerek, daha da zarar verici ve çözülmesi zor hale gelmeden önlenmelidir. Çünkü bu davranışlardan sadece birey

değil sosyal etkileşim içerisinde bulunduğu tüm kişileri olumsuz etkilenmektedir (Diken ve Rutherford, 2005).

Davranım bozukluğu terimi ilk kez DSM III'te kullanılmıştır. DSM IV'te bu bozukluk dikkat eksikliği ve yıkıcı davranış bozuklukları altında tanımlanmıştır. DSM IV, davranış bozukluğunun okuldaki, mesleki ya da toplumdaki işlevselliği önemli derecede bozduğunu belirtmektedir. DSM-V Davranım Bozukluğu kriterleri aşağıda sunulmuştur. Son bir yıl içerisinde en az 3 kriterin sağlanması veya son ay içerisinde en az birinin sağlanması davranım bozukluğu ortaya çıkmaktadır.

DSM-V Davranım Bozukluğu Kriterleri:

İnsanlara ve Hayvanlara Karşı Saldırganlık:

- ✓ Sık sık başkalarına kabadayılık, tehdit, gözdağı verme
- ✓ Sık sık fiziksel kavga başlatmak
- ✓ Başkalarına ciddi fiziksel zarar verebilecek şekilde bir silah kullanmak
- ✓ İnsanlara karşı acımasız davranmak
- ✓ Hayvanlara karşı acımasız davranmak
- ✓ Kurbanla yüz yüze gelerek hırsızlık yapmak
- ✓ Bir kimseyi cinsel ilişkiye zorlamak

Eşyaları Kırıp Dökme:

- ✓ Ciddi zarar verme isteği ile yangın çıkarmak
- ✓ Başkalarının eşyalarına zarar vermek

Sahtekarlık veya Hırsızlık:

- ✓ Başkasının evine, aracına zorla girmek
- ✓ Kazanç sağlamak için yalan söylemek,
- ✓ Başkaları görmeden hırsızlık yapmak

Kuralları Çiğneme:

- ✓ Anne-babanın yasaklamasına karşın sık sık geceyi dışarıda geçirmek (bunun 13 yaşından önce başlaması)
- ✓ En az iki kez evden kaçmak
- ✓ 13 yaşından önce başlayan sık sık okuldan kaçış

2.4.1.Davranış Bozuklukları Türleri

Duygusal ve davranışsal bozukluklarla ilişkili problemler içselleştirici ve dışsallaştırıcı olarak iki ayrılmaktadır. İçselleştirici davranışlar, gözlenip değerlendirilmesi güç davranışlar; dışsallaştırıcı davranışlar net bir şekilde gözlenebilen davranışları tanımlamaktadır. Davranış bozukluğu sergileyen bireylerin en temel özellikleri, gelişim düzeylerine uymayan davranış örüntülerine sahip olmaları, bozucu ve yıkıcı davranış kalıpları sergilemeleri, otoriteye itaat etmemeleri ve kuralları kabul etmemeleridir (Austin ve Sciarra, 2010).

Davranım bozukluğu; fiziksel şiddet, yaralama, saldırı, tehdit etme, yalan söyleme, hırsızlık, evden ve okuldan kaçma, mala zarar verme gibi çevreye zarar veren, tüm kuralların yok sayılıp, çiğnenebildiği tekrarlayan olumsuz davranış şekilleridir (Eddy ve ark., 2002). Davranım bozukluğunu iki başlığa ayırmak mümkündür. Bunlar: Açık saldırganlık olarak tanımlanan davranışlar ve etkilerinin zaman içerisinde ortaya çıktığı antisosyal davranışlardır. Açık saldırganlık sözel veya fiziksel şiddet olarak ortaya çıkabilir ve bireyin çevresindeki kişileri açık hedef haline getirir. Gizli antisosyal davranışlar ise çevreden habersizce gerçekleştirilen ortaya zarar çıkarabilecek etkilere sahip eylemleri içermektedir (Eddy ve ark., 2002).

2.4.2.Narsisizm ve Davranış Bozuklukları İlişkisi

Narsisizmdeki belirgin farklılaşma, kişilik özelliklerindeki farklılık üzerinden görülebilir. Narsisizm, başta dışadönüklük ile pozitif ilişkili gibi görünse de uzun vadede sevimlilik ve iletişimle negatif ilişkili olduğu görülmüştür (Back ve ark., 2013). Narsisistler, kişiler arası ilişkilerinde insanları bir şey beklenebilir, sömürülebilir değerliler ve bir şey beklenemez, sömürülemez, değersizler olarak iki kümeye ayırır ve değerli olan gruba koruma

yaklaşırken diğerlerini silip atarlar Odağ (2012).

Narsistik özellikler gösterenlerin sürekli onaylanmayı ve alkışlanmayı istemeleri, karşılığı olmayan bir öz güvenle her konuda kendilerinden fazlaca emin olmaları diğerleri üzerinde otorite kurma gereksinimi ortaya çıkarmaktadır. Bu gereksinim tatmin edilmediğinde öfke, saldırganlık, etrafına hoyratça davranma, aşağılama, küçümseme, fiziksel olarak ya da sözlü biçimde canını yakma gibi davranışlar sergileyebilmektedirler (Özel, 2014; Aydın ve Akgün, 2014).

Narsistik kişilik bozukluğunda depresyon, kırıncı tutumlar karşısında aşırı duyarlılık ve istek yitimi öne çıkan belirtilerdir (Terbaş, 2014). Patolojik narsistlerin duygularının sığ kalması sebebiyle, yas, özlem, pişmanlık gibi duyguları yaşayamayacaklarını; bu nedenle, hayal kırıklıkları sebebiyle zaman zaman çökkünlüğe girmelerine karşın gerçek depresyonu da yaşayamayacakları düşünülmektedir (Odağ, 2012).

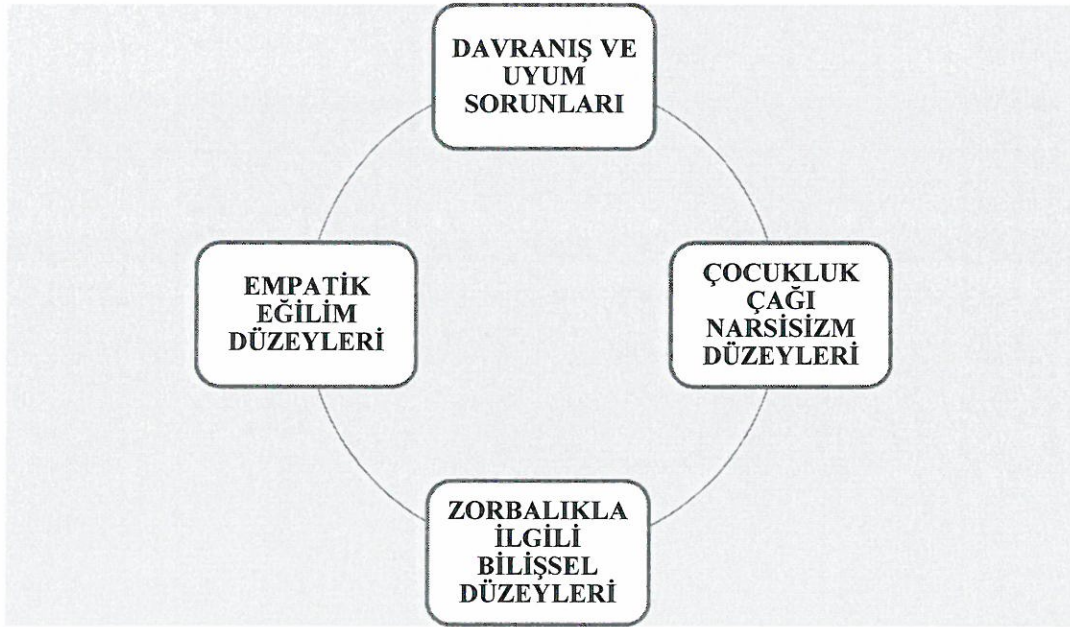
3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde çalışma için gerekli araştırmaları yapmada kullanılan ve içerisinde kişisel bilgilerin yer aldığı bir form ile toplanan verilerin Davranış ve Uyum Sorunları Envanteri, Empatik Eğilim Envanteri, ocukluk ağı Narsisizm Envanterive ocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanteri kapsamında değerlendirilme şekli araştırılmıştır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, çocukların çocukluk ağı narsisizm düzeyleri ile davranış ve uyum sorunları, empatik eğilim düzeyleri, çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler düzeyleri arasındaki ilişkisini belirlemek adına tasvir edici bir çalışmadır. Araştırma, ilişkisel tarama modeli şeklinde hazırlanmıştır (Karasar, 2005).

şekil 3.1 Araştırmanın Modeli

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini Tekirdağ ili Muratlı ilçesinde öğrenim gören ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise çalışma evreninden %95 güven aralığı %5 düzeyinde hata payıyla hesaplanarak basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen Tekirdağ ili Muratlı ilçesinde öğrenim gören 10-12 yaş arasında öğrencilerden toplamda 95 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır (Karasar,2005; Büyüköztürk, 2011).

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmaya gönüllü katılan öğrencilerin kişisel özelliklerini tespit etmek adına hazırlanan form ile birlikte öğrencilerin davranış ve uyum sorunlarını belirlemek için Akan tarafından 2001 yılında geliştirilen Davranış ve Uyum Sorunları Envanteri, öğrencilerin empatik eğilim düzeylerini belirlemek için Kaya ve Siyez tarafından 2010 yılında geliştirilen Empatik Eğilim Envanteri, öğrencilerin çocuklukluk çağı narsisizm düzeylerini belirlemek için Thomaes ve arkadaşları tarafından 2008 yılında geliştirilen Rosenberg Çocukluk Çağı Narsisizm Envanteri ve öğrencilerin zorbalıkla ilgili biliş düzeylerini ölçmek için Gökkaya ve Sütcü tarafından 2015 yılında geliştirilen Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanteri açıklanmıştır.

3.3.1. Öğrencilerin Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve öğrencilerin sınıf, cinsiyet, doğum tarihi gibi demografik bilgilerine ilişkin soruları içeren formdur (EK-1).

3.3.2. Öğrencilerin Ebeveynlerinin Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve öğrencilerin ebeveynlerinin yaşı, eğitim düzeyleri, meslekleri gibi demografik bilgilerine ilişkin soruları içeren formdur (EK-2).

3.3.3. Davranış ve Uyum Sorunları Ölçeği

Davranış ve Uyum Sorunları Envanteri (DAVUY) 2001 yılında ilk defa Asena Gürpınar Akan tarafından yüksek lisans tezinde kullanılmıştır. Envanterin standardizasyonunda İstanbul İli Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı yedi ilköğretim okulunda

okuyan 625 öğrenciyle yapılmıştır. DAVUY toplamda 39 maddeden oluşan hali ortaya çıkmıştır ve ölçek 3'lü likertlidir (Akan, 2001). DAVUY'u 4 faktörden oluşmaktadır. DAVUY'un cronbach alfa değeri 0,74, davranışa ilişkin sorunlar için 0,77, duygusal içerikli sorunlar için 0,78, saldırganlığa ilişkin sorunlar için 0,81, uyuma ilişkin sorular için 0,78 olduğu belirlenmiştir (Akan, 2001).

3.3.4 Empatik Eğilim Ölçeği

Kaya ve Siyez (2010) tarafından envanter geliştirilmiştir. Envanterin geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucu, ölçeğin çocuklar ve ergenler için iki ayrı formatta hazırlanmıştır. Bu çalışmada kullanılan form 13 madden oluşuyor ve 4'lü likert şeklindedir (Gürtunca, 2013).

3.3.5 Çocukluk Çağı Narsisizm Ölçeği

Thomaes ve arkadaşları tarafından 2008 yılında envanter geliştirildi. Ölçek 10 maddeden oluşmakta ve ölçek 4'lü likertli (0,1,2,3) şeklindedir. Envanterin orijinal formunun güvenilirlik değeri 0,84, test-tekrar test güvenilirlik değerleri ise iki ay arayla 0,76 ve altı ay arayla 0,69 olarak saptanmıştır (Gülşen ve arkadaşları, 2015).

3.3.6 Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Ölçeği

Gökkaya ve Sütçü tarafından 2015 yılında ölçek geliştirildi. Yirmi iki maddelik ölçek 4'lü Likert tipindedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısının 0.91 olduğu bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği de 0,79 şeklinde oldukça yüksek bulunmuştur (Gökkaya ve Sütçü, 2015).

3.4 Verilerin Toplanması

Bu çalışmadaki araştırma verileri, araştırmaya katılan öğrencilere kişisel bilgilerinin yer aldığı form ile Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ve Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Ölçekleri kullanılarak yüzyüze görüşme yöntemiyle veriler toplanmıştır.

3.5 İstatistiksel Analizler

Ölçeklerden alınan puanların çarpıklık ve basıklık değerlerine bakıldığında değerlerin -1.5 ve +1.5 aralığında olduğu, dolayısıyla ölçeklerden alınan puanların normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Yapılan normallik sınavında envanterlerden elde edilen skorların normal dağılım gösterdiği tespit edildi (Çizelge 3.1). Bu araştırmada Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon, Bağımsız Örneklem T testi, Tek Yönlü Varyans Analizi ve Post Hoc Tukey analizleri uygulanmıştır.

10-12 yaş arası kız ve erkek olmak üzere 108 çocuktan veri toplanmıştır. Bu verilerden 13 tanesinin uç değer olduğu istatistiksel olarak tespit edilmiş ve örneklemden çıkarılmıştır.

Çizelge 3.1: Çocukların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerindeki Çarpıklık (Skewness)ve Basıklık (Kurtosis) Katsayıları

Ölçekler ve alt ölçekleri	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Davranışa ilişkin sorunlar alt ölçeği	0,866	-0,225
Duygusal içerikli sorunlar alt ölçeği	-0,186	-0,522
Saldırganlığa ilişkin sorunlar alt ölçeği	0,604	-0,472
Uyuma ilişkin sorunlar alt ölçeği	0,527	-0,660
Davranış ve uyum sorunları ölçeği (toplam)	0,029	-0,775
Empatik eğilim ölçeği	0,403	-1,098
Çocukluk çağı narsisizm ölçeği	-0,560	-0,594
Çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler ölçeği	0,171	-0,896

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmaya gönüllü olarak katılan 10-12 yaş arası çocukların sosyo-demografik özellikleri ile davranış ve uyum sorunları, empatik eğilim, çocukluk çağı narsisizm ile çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterlerden elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1 Sosyo-Demografik Özellikler

Araştırma grubunun sosyo- demografik özelliklerine ilişkin istatistiksel veriler çizelge 4.1'de verilmektedir.

	N	%
Cinsiyet		
Kız	49	51,6
Erkek	46	48,4
Yaş		
10 yaşında	32	33,7
11 yaşında	33	34,7
12 yaşında	30	31,6
Yaş ortalaması	10,97±0,81	
Sınıf		
5. sınıf	32	33,7
6. sınıf	37	38,9
7. sınıf	26	27,4
Annelerin yaş düzeyi		
27-35 yaş arası	34	35,8
36-45 yaş arası	53	55,8
46 yaş ve üzeri	8	8,4
Annelerin eğitim düzeyi		
Okumamış	14	14,7
İlkokul mezunu	32	33,7
Ortaokul mezunu	17	17,9
Lise mezunu ve üzeri	32	33,7
Annelerin çalışma durumu		
Çalışıyor	18	18,9
Çalışmıyor	77	81,1
Babaların yaş düzeyi		
27-35 yaş arası	13	13,7
36-45 yaş arası	64	67,4
46 yaş ve üzeri	18	18,9
Babaların eğitim düzeyi		
İlkokul mezunu	28	29,5
Ortaokul mezunu	22	23,2
Lise mezunu	26	27,4
Üniversite mezunu ve üzeri	19	20,0
Babaların mesleği		
Memur	7	7,4
Özel sektör çalışanı	9	9,5
Serbest meslek	31	32,6
İşçi	48	50,5

Çizelge 4.1'e göre; araştırmaya katılan çocukların %51,6'sı (n=49) kızlardan ve %48,4'ü (n=46) erkeklerden oluşmaktadır. Çocukların yaş ortalaması 10,97±0,81 olduğu ve çocukların %38,9'u (n=37) altıncı sınıf öğrencisi olduğu görülmüştür. Çocukların %55,8'inin (n=53) annesinin yaşı 36-45 yaş arasında olduğu, %33,7'sinin (n=32) annesi lise mezunu ve üzeri olduğu ve %81,1'inin (n=77) annesi ev hanımı olduğu görülmüştür. Çocukların

%67,4'ünün (n=64) babasının yaşı 36-45 yaş arası olduğu, %29,5'inin (n=28) babası ilköğretim mezunu olduğu ve %50,5'inin (n=48) babası işçi olduğu görülmüştür.

4.2 Çocukların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinin Skorlarının Sosyodemografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması

Çocukların davranış ve uyum sorunları, empatik eğilim, çocukluk çağı narsisizm ile çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterlerinin skorlarının sırası ile cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, annelerin yaş düzeyi, annelerin eğitim düzeyi, babaların yaş düzeyi ve babaların eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir.

Çizelge 4.2: Çocukların Cinsiyetlerine Göre Grupların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinin Puanları Açısından Bağımsız Örneklem T Testi ile Karşılaştırılması

Ölçek ve alt ölçekleri	Grup	N	$\bar{X}$	SS	t	P
Davranışa ilişkin sorunlar alt ölçeği	Kız	49	15,28	2,29	-0,183	0,855
	Erkek	46	15,36	2,16		
Duygusal içerikli sorunlar alt ölçeği	Kız	49	13,91	3,07	-0,658	0,512
	Erkek	46	14,34	3,28		
Saldırganlığa ilişkin sorunlar alt ölçeği	Kız	49	11,34	2,76	-2,376	0,020*
	Erkek	46	12,80	3,20		
Uyuma ilişkin sorunlar alt ölçeği	Kız	49	13,42	2,70	-0,336	0,738
	Erkek	46	13,60	2,51		
Davranış ve uyum sorunları ölçeği	Kız	49	53,97	8,83	-1,185	0,239
	Erkek	46	56,13	8,84		
Empatik eğilim ölçeği	Kız	49	28,95	10,92	0,511	0,611
	Erkek	46	27,97	7,56		
Çocukluk çağı narsisizm ölçeği	Kız	49	19,81	8,60	1,404	0,164
	Erkek	46	17,50	7,38		
Çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler ölçeği	Kız	49	57,77	13,71	-1,620	0,109
	Erkek	46	63,02	17,48		

*p<0,05

Çizelge 4.2'ye göre; çocukların davranışa ilişkin sorunlar, duygusal içerikli sorunlar, uyuma ilişkin sorunlar, davranış ve uyum sorunları, empatik eğilim, çocukluk çağı narsisizm ve çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterlerinden elde ettikleri skorlar arasında fark

görülmemiştir [Sırasıyla; $t=-0,183$; $t=-0,658$; $t=-0,336$; $t=-1,185$; $t=0,511$; $t=1,404$ ve $t=-1,620$; $p>0,05$].

Çocukların saldırganlığa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skorların çocukların cinsiyetlerine göre erkeklerin aleyhine anlamlı görülmüştür [$t=-2,376$; $p<0,05$]. Erkeklerin saldırganlığa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skorların kadınların saldırganlığa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skora göre daha yüksek düzeyde saptanmıştır.

Çizelge 4.3: Çocukların Yaşları ile Çocukların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiyi Pearson Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

Ölçek ve alt ölçekleri		Yaş
Davranışa ilişkin sorunlar alt ölçeği	r	0,181
	p	0,079
Duygusal içerikli sorunlar alt ölçeği	r	-0,135
	p	0,191
Saldırganlığa ilişkin sorunlar alt ölçeği	r	0,262
	p	0,010*
Uyuma ilişkin sorunlar alt ölçeği	r	0,061
	p	0,559
Davranış ve uyum sorunları ölçeği (toplam)	r	0,105
	p	0,311
Empatik eğilim ölçeği	r	-0,210
	p	0,041*
Çocukluk çağı narsisizm ölçeği	r	0,072
	p	0,488
Çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler ölçeği	r	0,104
	p	0,315

* $p<0,05$

Çizelge 4.3'e göre; çocukların yaşları ile çocukların davranışa ilişkin sorunlar, duygusal içerikli sorunlar, uyuma ilişkin sorunlar, davranış ve uyum sorunları, çocukluk çağı narsisizm ve çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterlerinden elde ettikleri skorlar arasında ilişki olmadığı görülmüştür [Sırasıyla; $r=0,181$; $r=-0,135$; $r=0,061$; $r=0,105$; $r=0,072$ ve $r=0,104$; $p>0,05$].

Çocukların yaşları ile çocukların saldırganlığa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skorları arasında pozitif ilişki görülmüştür [$r=0,262$; $p<0.05$]. Çocukların yaşları arttıkça çocukların saldırganlığa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skorlarda artmaktadır.

Çocukların yaşları ile çocukların empatik eğilim envanterinden elde ettikleri skorlar arasında negatif ilişki görülmüştür [$r=-0,210$; $p<0.05$]. Çocukların yaşları arttıkça çocukların empatik eğilim envanterinden elde ettikleri skorlarda düşmektedir.

Çizelge 4.4: Çocukların Kaçınıcı Sınıfta Okuduklarına Göre Grupların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinin Puanları Açısından Anova Testi ile Karşılaştırılması

Ölçekler	Grup	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Fark
Davranışa ilişkin sorunlar alt ölçeği	5. sınıf	32	14,81	1,74	1,494	0,230	
	6. sınıf	37	15,72	2,37			
	7. sınıf	26	15,38	2,45			
Duygusal içerikli sorunlar alt ölçeği	5. sınıf	32	14,75	2,82	1,098	0,338	
	6. sınıf	37	14,00	3,44			
	7. sınıf	26	13,53	3,13			
Saldırganlığa ilişkin sorunlar alt ölçeği	5. sınıf	32	11,09	2,33	2,474	0,090	
	6. sınıf	37	12,45	3,04			
	7. sınıf	26	12,65	3,65			
Uyuma ilişkin sorunlar alt ölçeği	5. sınıf	32	13,43	2,46	0,050	0,951	
	6. sınıf	37	13,62	2,56			
	7. sınıf	26	13,46	2,90			
Davranış ve uyum sorunları ölçeği (toplam)	5. sınıf	32	54,09	7,09	0,318	0,729	
	6. sınıf	37	55,81	9,30			
	7. sınıf	26	55,03	10,30			
Empatik eğilim ölçeği	5. sınıf	32	30,71	10,07	2,192	0,117	
	6. sınıf	37	26,10	8,86			
	7. sınıf	26	29,11	8,89			
Çocukluk çağı narsisizm ölçeği	5. sınıf	32	18,09	7,26	0,976	0,381	
	6. sınıf	37	17,89	9,02			
	7. sınıf	26	20,57	7,59			
Çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler ölçeği	5. sınıf	32	56,09	16,53	1,762	0,177	
	6. sınıf	37	62,67	14,44			
	7. sınıf	26	62,15	16,22			

Çizelge 4.4'e göre; çocukların davranış ve uyum sorunları ile alt boyutları, empatik eğilim, çocukluk çağı narsisizm ve çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterlerinden elde

ettikleri skorların çocukların sınıf düzeylerine göre farklılık bulunmamıştır [Sırasıyla; F=1,494; F=1,098; F=2,474; F=0,050; F=0,318; F=2,192; F=0,976 ve F=1,762; p>0.05].

Çizelge 4.5: Çocukların Annelerinin Yaşları ile Çocukların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiyi Pearson Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

Ölçek ve alt ölçekleri		Yaş
Davranışa ilişkin sorunlar alt ölçeği	r	0,172
	p	0,096
Duygusal içerikli sorunlar alt ölçeği	r	0,036
	p	0,732
Saldırganlığa ilişkin sorunlar alt ölçeği	r	0,037
	p	0,721
Uyuma ilişkin sorunlar alt ölçeği	r	-0,091
	p	0,380
Davranış ve uyum sorunları ölçeği (toplam)	r	0,042
	p	0,687
Empatik eğilim ölçeği	r	0,018
	p	0,862
Çocukluk çağı narsisizm ölçeği	r	-0,161
	p	0,119
Çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler ölçeği	r	-0,095
	p	0,358

Çizelge 4.5'e göre; çocukların annelerinin yaşları ile çocukların davranış ve uyum sorunları ile alt boyutları, empatik eğilim, çocukluk çağı narsisizm ve çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterlerinden elde ettikleri skorlar arasında ilişki bulunamamıştır [Sırasıyla; r=0,172; r=0,036; r=0,037; r=-0,091; r=0,042; r=0,018; r=-0,161 ve r=-0,095; p>0,05].

Çizelge 4.6: Çocukların Annelerinin Eğitim Düzeylerine Göre Grupların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinin Puanları Açısından Anova Testi ile Karşılaştırılması

Ölçekler	Grup	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Fark
Davranışa ilişkin sorunlar alt ölçeği	Okumamış	14	15,92	2,20	0,713	0,547	
	İlkokul mezunu	32	14,93	2,04			
	Ortaokul mezunu	17	15,52	2,67			
	Lise mezunu ve üzeri	32	15,34	2,16			
Duygusal içerikli sorunlar alt ölçeği	Okumamış	14	15,28	2,46	1,954	0,126	
	İlkokul mezunu	32	14,03	3,54			
	Ortaokul mezunu	17	12,70	3,68			
	Lise mezunu ve üzeri	32	14,46	2,55			
Saldırganlığa ilişkin sorunlar alt ölçeği	Okumamış	14	13,42	3,45	1,160	0,330	
	İlkokul mezunu	32	11,71	2,72			
	Ortaokul mezunu	17	12,05	3,45			
	Lise mezunu ve üzeri	32	11,78	2,95			
Uyuma ilişkin sorunlar alt ölçeği	Okumamış	14	13,14	1,56	0,762	0,518	
	İlkokul mezunu	32	13,12	2,36			
	Ortaokul mezunu	17	14,17	2,96			
	Lise mezunu ve üzeri	32	13,71	2,97			
Davranış ve uyum sorunları ölçeği (toplam)	Okumamış	14	57,78	7,07	0,680	0,567	
	İlkokul mezunu	32	53,81	8,73			
	Ortaokul mezunu	17	54,47	10,77			
	Lise mezunu ve üzeri	32	55,31	8,69			
Empatik eğilim ölçeği	Okumamış	14	23,42	7,28	1,653	0,183	
	İlkokul mezunu	32	29,65	9,50			
	Ortaokul mezunu	17	29,64	9,99			
	Lise mezunu ve üzeri	32	28,90	9,51			
Çocukluk çağı narsisizm ölçeği	Okumamış	14	18,42	8,32	1,181	0,321	
	İlkokul mezunu	32	17,25	7,67			
	Ortaokul mezunu	17	17,64	7,68			
	Lise mezunu ve üzeri	32	20,81	8,48			
Çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler ölçeği	Okumamış	14	70,78	16,87	2,581	0,058	
	İlkokul mezunu	32	57,68	16,62			
	Ortaokul mezunu	17	58,76	14,88			
	Lise mezunu ve üzeri	32	59,18	13,65			

Çizelge 4.6'ya göre; çocukların davranış ve uyum sorunları ile alt boyutları, davranış ve uyum sorunları, empatik eğilim, çocukluk çağı narsisizm ve çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterlerinden elde ettikleri skorlar arasındafarklılık görülmemiştir [Sırasıyla; F=0,713; F=1,954; F=1,160; F=0,762; F=0,680; F=1,653; F=1,181 ve F=2,581; p>0.05].

Çizelge 4.7: Çocukların Babalarının Yaşları ile Çocukların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiyi Pearson Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

Ölçek ve alt ölçekleri		Yaş
Davranışa ilişkin sorunlar alt ölçeği	r	0,074
	p	0,475
Duygusal içerikli sorunlar alt ölçeği	r	0,016
	p	0,877
Saldırganlığa ilişkin sorunlar alt ölçeği	r	-0,093
	p	0,370
Uyuma ilişkin sorunlar alt ölçeği	r	-0,122
	p	0,240
Davranış ve uyum sorunları ölçeği (toplam)	r	-0,044
	p	0,675
Empatik eğilim ölçeği	r	-0,004
	p	0,967
Çocukluk çağı narsisizm ölçeği	r	-0,327
	p	0,001**
Çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler ölçeği	r	-0,100
	p	0,334

**p<0,01

Çizelge 4.7'ye göre; çocukların babalarının yaşları ile çocukların davranış ve uyum sorunları ile alt boyutları, empatik eğilim ve çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterlerinden elde ettikleri skorlar arasında ilişki bulunamamıştır [Sırasıyla; $r=0,074$; $r=0,016$; $r=-0,093$; $r=-0,122$; $r=-0,044$; $r=-0,004$ ve $r=-0,100$; $p>0,05$].

Çocukların babalarının yaşları ile çocukların çocukluk çağı narsisizm envanterinden elde ettikleri skorlar arasında negatif ilişki görülmüştür [$r=-0,327$; $p<0,01$]. Çocukların babalarının yaşları arttıkça çocukların çocukluk çağı narsisizm envanterinden elde ettikleri skorlarda düşmektedir.

Çizelge 4.8: Çocukların Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Grupların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinin Puanları Açısından Anova Testi ile Karşılaştırılması

Ölçekler	Grup	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Fark
Davranışa ilişkin sorunlar alt ölçeği	İlkokul mezunu	28	15,60	2,18	3,413	0,021*	2>3
	Ortaokul mezunu	22	16,36	2,44			
	Lise mezunu	26	14,65	2,05			
	Üniversite ve üzeri	19	14,63	1,77			
Duygusal içerikli sorunlar alt ölçeği	İlkokul mezunu	28	14,46	2,94	0,856	0,467	
	Ortaokul mezunu	22	14,68	3,41			
	Lise mezunu	26	13,34	3,28			
	Üniversite ve üzeri	19	14,05	3,06			
Saldırganlığa ilişkin sorunlar alt ölçeği	İlkokul mezunu	28	12,28	2,92	3,894	0,011*	2>3,4
	Ortaokul mezunu	22	13,68	3,35			
	Lise mezunu	26	11,19	2,82			
	Üniversite ve üzeri	19	11,00	2,49			
Uyuma ilişkin sorunlar alt ölçeği	İlkokul mezunu	28	14,03	2,71	1,136	0,339	
	Ortaokul mezunu	22	13,90	2,26			
	Lise mezunu	26	13,00	2,62			
	Üniversite ve üzeri	19	13,00	2,72			
Davranış ve uyum sorunları ölçeği (toplam)	İlkokul mezunu	28	56,39	8,25	2,942	0,057	
	Ortaokul mezunu	22	58,63	8,68			
	Lise mezunu	26	52,19	9,01			
	Üniversite ve üzeri	19	52,68	8,40			
Empatik eğilim ölçeği	İlkokul mezunu	28	26,25	8,59	1,401	0,248	
	Ortaokul mezunu	22	27,22	9,73			
	Lise mezunu	26	30,03	10,18			
	Üniversite ve üzeri	19	31,10	8,78			
Çocukluk çağı narsisizm ölçeği	İlkokul mezunu	28	18,03	7,02	0,168	0,918	
	Ortaokul mezunu	22	18,81	8,55			
	Lise mezunu	26	18,53	8,01			
	Üniversite ve üzeri	19	19,73	9,51			
Çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler ölçeği	İlkokul mezunu	28	65,10	16,98	1,834	0,147	
	Ortaokul mezunu	22	61,90	19,18			
	Lise mezunu	26	56,69	13,73			
	Üniversite ve üzeri	19	56,36	10,16			

*p<0,05

Çizelge 4.8'e göre; çocukların duygusal içerikli sorunlar, uyuma ilişkin sorunlar, davranış ve uyum sorunları, empatik eğilim, çocukluk çağı narsisizm ve çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterlerinden elde ettikleri skorların çocukların babalarının eğitim düzeylerine göre farklılık görülmemiştir [Sırasıyla; F=0,856; F=1,136; F=2,942; F=1,401; F=0,168ve F=1,834; p>0.05].

Çocukların davranışa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skorların çocukların babalarının eğitim düzeylerine göre farklılık bulunmuştur [F=3,413; p<0.05]. Farklılıkları

yaratan grupları bulmak adına Post Hoc Tukey testi uygulanmıştır. Babaları ortaokul mezunu olan çocukların davranışa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skorların babaları lise mezunu olan çocukların davranışa ilişkin sorunlar envanterlerinden elde ettikleri skorlara göre daha yüksek düzeyde saptanmıştır.

Çocukların saldırganlığa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skorların çocukların babalarının eğitim düzeylerine göre farklılık bulunmuştur [$F=3,894$; $p<0.05$]. Farklılıkları yaratan grupları bulmak adına Post Hoc Tukey testi uygulanmıştır. Babaları ortaokul mezunu olan çocukların saldırganlığa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skorların babaları lise mezunu ve üzeri olan çocukların saldırganlığa ilişkin sorunlar envanterlerinden elde ettikleri skorlara göre daha yüksek düzeyde saptanmıştır.

4.3 Çocukların Davranış ve Uyum Sorunları, Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinden Elde Ettikleri Skorlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Çocukların davranış ve uyum sorunları, empatik eğilim, çocukluk çağı narsisizm ile çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterlerinden elde ettikleri skorlar arasında bir ilişki olup olmadığı korelasyon analizi ile araştırılmıştır ve sonuçları Çizelge 4.9 ve Çizelge 4.10'da verilmiştir.

Çizelge 4.9: Çocukların Davranış Uyum Sorunları Envanteri ve Alt Envanterlerinden Aldıkları Puanlar ile Çocukların Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiyi Pearson Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

Ölçek ve alt ölçekleri		Empatik eğilim ölçeği	Çocukluk çağı narsisizm ölçeği	Çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler ölçeği
Davranışa ilişkin sorunlar alt ölçeği	r	-0,349	0,150	0,306
	p	0,001**	0,146	0,003**
Duygusal içerikli sorunlar alt ölçeği	r	-0,077	0,042	0,105
	p	0,461	0,687	0,310
Saldırganlığa ilişkin sorunlar alt ölçeği	r	-0,180	0,162	0,339
	p	0,080	0,117	0,001**
Uyuma ilişkin sorunlar alt ölçeği	r	-0,171	0,189	0,220
	p	0,098	0,067	0,032*
Davranış ve uyum sorunları ölçeği (toplam)	r	-0,227	0,164	0,296
	p	0,027*	0,112	0,004**

**p<0,01; *p<0,05

Çizelge 4.9'a göre; çocukların empatik eğilim envanterinden elde ettikleri skorlar ile çocukların davranışa ilişkin sorunlar ve davranış ve uyum sorunları (toplam skor) envanterlerinden elde ettikleri skorlar arasında negatif ilişki görülmüştür [Sırasıyla; $r=-0,349$ ve $r=0,227$; $p<0,05$]. Çocukların empatik eğilim envanterinden elde ettikleri skorların arttıkça çocukların davranışa ilişkin sorunlar ve davranış ve uyum sorunları (toplam skor) envanterlerinden elde ettikleri skorlarda düşmektedir.

Çocukların çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterinden elde ettikleri skorlar ile çocukların davranışa ilişkin sorunlar, saldırganlığa ilişkin sorunlar, uyuma ilişkin sorunlar ve davranış ve uyum sorunları (toplam skor) envanterlerinden elde ettikleri skorlar arasında pozitif ilişki görülmüştür [Sırasıyla; $r=0,306$; $r=0,339$; $r=0,220$ ve $r=0,296$; $p<0,05$]. Çocukların çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterinden elde ettikleri skorlar arttıkça çocukların davranışa ilişkin sorunlar, saldırganlığa ilişkin sorunlar, uyuma ilişkin sorunlar ve davranış ve uyum sorunları (toplam skor) envanterlerinden elde ettikleri skorlarda artmaktadır.

Çizelge 4.10: Çocukların Empatik Eğilim, Çocukluk Çağı Narsisizm ile Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Envanterlerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiyi Pearson Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

Ölçek ve alt ölçekleri		Empatik eğilim ölçeği	Çocukluk çağı narsisizm ölçeği	Çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler ölçeği
Empatik eğilim ölçeği	r	-	-0,242	-0,279
	p		0,018*	0,006**
Çocukluk çağı narsisizm ölçeği	r		-	0,226
	p			0,028*
Çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler ölçeği	r			-
	p			

**p<0,01; *p<0,05

Çizelge 4.10'a göre; çocukların empatik eğilim envanterinden elde ettikleri skorlar ile çocukların çocukluk çağı narsisizm envanterinden elde ettikleri skorlar arasında negatif ilişki görülmüştür [$r=-0,242$; $p<0.05$]. Çocukların empatik eğilim envanterinden elde ettikleri skorlar arttıkça çocukların çocukluk çağı narsisizm envanterinden elde ettikleri skorlar da düşmektedir.

Çocukların empatik eğilim envanterinden elde ettikleri skorlar ile çocukların çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterinden elde ettikleri skorlar arasında negatif ilişki bulunmuştur [$r=-0,279$; $p<0.01$]. Çocukların empatik eğilim envanterinden elde ettikleri skorların arttıkça çocukların çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterinden elde ettikleri skorlar da düşmektedir.

Çocukların çocukluk çağı narsisizm envanterinden elde ettikleri skorlar ile çocukların çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterinden elde ettikleri skorlar arasında pozitif ilişki olduğu görülmüştür [$r=0,226$; $p<0.05$]. Çocukların çocukluk çağı narsisizm envanterinden elde ettikleri skorlar arttıkça çocukların çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterinden elde ettikleri skorlar artmaktadır.

5. TARTIŞMA

Çalışmamıza katılan erkek çocukların, kız çocuklardan daha yüksek saldırganlık puanları aldıkları görülmüştür. Çalışma sonucumuz literatür ile uyumluluk göstermektedir. Pişkin (2003) tarafından 1154 ilköğretim öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin zorba ve zorbalık kurbanı olma durumları incelenmiştir. Çalışma sonucunda zorbalık yapan erkeklerin, kızlardan 2 kat daha fazla olduğu görülmüştür. Bilgiç'in (2007) 488 ilköğretim ilköğretim öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirdiği çalışma sonucunda erkek öğrencilerin daha fazla zorbalık uyguladığı tespit edilmiştir. Özdiñer Arslan (2008) tarafından 1670 lise öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışma sonucunda zorbalık oranının erkeklerde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Hilooğlu (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise kız öğrencilerin aktif zorbalık gruplarına erkeklere göre daha düşük oranda katıldıkları tespit edilmiştir. Ayas ve Pişkin (2011) tarafından 600 lise öğrencisi ile gerçekleştirilmiş olan çalışma sonucunda erkek öğrencilerin daha yüksek zorbalık puanlarına sahip oldukları görülmüştür.

Çalışmamız sonucunda çocukların yaşları arttıkça çocukların saldırganlık düzeylerinin de arttığı saptanmıştır. Çalışma sonucumuz literatür ile uyumluluk göstermektedir. Alikışıfoğlu ve Ercan (2007) tarafından 15-20 yaş arası katılımcılar ile gerçekleştirilen çalışma sonucunda 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin zorba olma olasılığının, 9. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayas ve Pişkin (2011) gerçekleştirilen çalışmada 11. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin diğerlerine göre daha fazla zorbalık yaptıkları görülmüştür.

Çalışmamız sonucunda baba eğitim düzeyindeki yükselişe bağlı olarak çocukların davranışa ilişkin sorunlar ve saldırganlık ölçeklerinden aldıkları puanların düştüğü görülmüştür. Çalışma sonucumuz literatür ile uyumluluk göstermektedir. Mete (2005), araştırmasında, çalışmamıza benzer şekilde baba eğitim seviyesinin çocukların empati düzeyleri üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu saptamıştır. İlgili çalışmada babası daha yüksek eğitim seviyesine sahip olan çocukların empatik eğilimlerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Çetin ve Aytar (2012) araştırmalarında anne-babaların eğitim düzeylerinin yükselişi ile birlikte demokratik tutum seviyelerinin arttığını, demokratik tutuma bağlı olarak da

çocukların empatik becerilerinin pozitif yönlü olarak etkilendiğini tespit etmişlerdir. Davranış temelli sorunların temelinde aile ilgisi eksikliğinin olduğuna literatür bölümünde değinmiştir. Ebeveynlerin eğitim düzeyleri yükseldikçe, çocuk yetiştirme tutumlarının da demokratik tutuma yaklaşıyor olması ve çocuklara gösterilen ilginin artması beklenebilir bir sonuçtur. Daha makul bir aile ortamında yetişen çocukların diğerlerine göre daha az saldırgan davranışlar sergilemesi ise olağan bir sonuç olacaktır.

Çalışmamız sonucunda çocukların empati düzeyleri arttıkça davranış ve uyum sorunları ile çocukluk çağı narsisizm ve zorbalık seviyelerinin düştüğü görülmüştür. Çalışma sonucumuz literatür ile uyumluluk göstermektedir. Bencillik, zorbalık, narsisizm ve empati arasında temel belirleyicidir. Empati düzeyi yükseldikçe bencillik azalmaktadır. Çünkü bencillik başkalarını anlamayı önemsizleştirir ve bireyi yardım etmekten uzaklaştırır. Zorbalık ve narsizmde ise bencillik ağır basar. Birey, bencil olduğu için başkalarının fiziksel veya psikolojik olarak acı çekmesini sağlarken, sorun yaşamaz. Konuyla ilgili olarak gerçekleştirilen araştırmalar empati ile saldırganlık ve zorbalık arasında ters yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Kişilerin empati düzeyleri arttıkça saldırgan ve zorbaca davranışlar sergilemeleri azalmaktadır (Sardoğan ve Kaygusuz, 2006; Rehber, 2007; Filiz, 2009). Derman (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 10 ve 11 yaşındaki çocuklar arasında saldırganlık düzeyleri yüksek olanlara empati eğitim programı uygulanmış uygulanan bu programın çocukların saldırganlık düzeylerini azalttığı tespit edilmiştir. Hasta ve Güler (2013) tarafından yetişkin bireyler ile gerçekleştirilen çalışmada da saldırganlığın empatik eğilimle aralarında negatif yönde bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır.

Empati ile narsisizm arasındaki ilişkiyi inceleme konusu yapmış olan çalışmalarda empati ile narsisizm arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Demiralp (2017) tarafından 500 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışma sonucunda empati düzeyi düşük katılımcıların hak iddia etme düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Narsistik kişilik bozukluğu alt ölçekleri arasında bulunan hak iddia etme, hırslı ve baskın olma, düşmanlık duyma ve başkalarına tahammül edememeyi kapsamaktadır. Bu tip bireylerin empatik becerilerinin gelişkin olma ihtimalinden söz edilemeyeceği için narsisizm seviyeleri ile empati düzeyleri ters orantılıdır diyebiliriz. Yalın (2018) tarafından 187 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiş olan çalışma sonucunda narsistik kişilik özelliğinin

empatik eğilimleri azalttığı ve saldırganlık ve düşmanlığı artırdığı saptanmıştır. Demiralp ve Kök (2018) tarafından 500 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışmada da narsistik kişilik özelliği ile empatik eğilimler arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Narsisist bireylerin genel özelliği, kendilerini toplumdan farklı ve daha üstün görmeleridir. Bu yaklaşımın doğal sonucu olarak empatik eğilimler azalacaktır. Çünkü kendisini diğerlerinden üstün gören ve diğer insanları kendi egosunun korunması ve yüceltilmesi için araç olan gören bir kişinin, karşısındakinin yerine kendisini koyarak düşünmesini beklemek doğal bir beklenti olmayacaktır.

Narsisizm ile saldırganlık arasındaki ilişkiyi inceleme konusu yapmış olan çalışmalarda narsisizm ile saldırganlık arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Torun (2016) tarafından 368 ortaokul öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışmada narsisizm ile saldırganlık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Locke'un (2009) üniversite öğrencilerinde saldırganlık ve narsisizm arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada saldırganlık düzeyinin ve narsisizm düzeyinin pozitif ve anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu saptamıştır. Bushman ve Baumister'e (1998) göre narsisist bireyler egolarına tehdit gördüklerinde ve hatta böyle bir tehdit olmadığında dahi kendilerini yargılayan kişilere karşı saldırgan tutum sergileyebilirler. Reidy ve arkadaşları tarafından (2007) gerçekleştirilen çalışma narsisizmin alt ölçeklerinin tamamının saldırganlık düzeyi ile pozitif ve anlamlı bir ilişkisi olduğunu göstermektedir.

6. SONUÇLAR

- ✓ Erkeklerin saldırganlığa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skorların kadınların saldırganlığa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skorlara göre yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.
- ✓ Çocukların yaşları arttıkça çocukların saldırganlığa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skorlarda artmakta ve empatik eğilim envanterinden elde ettikleri skorlarda düşmektedir.
- ✓ Çocukların babalarının yaşları arttıkça çocukların çocukluk çağı narsisizm envanterinden elde ettikleri skorlarda düşmektedir.
- ✓ Babaları ortaokul mezunu olan çocukların davranışa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skorların babaları lise mezunu olan çocukların davranışa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skorlara göre daha yüksek düzeyde görülmüştür.
- ✓ Babaları ortaokul mezunu olan çocukların saldırganlığa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skorların babaları lise mezunu ve üzeri olan çocukların saldırganlığa ilişkin sorunlar envanterinden elde ettikleri skorlara göre daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.
- ✓ Çocukların empatik eğilim envanterinden elde ettikleri skorlar arttıkça çocukların davranışa ilişkin sorunlar ve davranış ve uyum sorunları (toplam skor) envanterlerinden elde ettikleri skorlarda düşmekte olduğu saptanmıştır.
- ✓ Çocukların çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterinden elde ettikleri skorlar arttıkça çocukların davranışa ilişkin sorunlar, saldırganlığa ilişkin sorunlar, uyuma ilişkin sorunlar ve davranış ve uyum sorunları (toplam skor) envanterlerinden elde ettikleri skorlarda artmaktadır.
- ✓ Çocukların empatik eğilim envanterinden elde ettikleri skorlar arttıkça çocukların çocukluk çağı narsisizm ve çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler ölçeklerinden aldıkları puanlarda düşmektedir.
- ✓ Çocukların empatik eğilim envanterinden elde ettikleri skorlar arttıkça çocukların çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler ölçeğinden aldıkları puanlarda düşmekte olduğu görülmüştür.

- ✓ Çocukların çocukluk çağı narsisizm envanterinden elde ettikleri skorlar arttıkça çocukların çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler envanterinden elde ettikleri skorlar da artmaktadır.

7. ÖNERİLER

10-12 yaş grubundaki çocukların çocukluk çağı narsisizm düzeyleri ile davranış ve uyum sorunları, empatik eğilim düzeyleri, çocuklar için zorbalıkla ilgili bilişler düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek adına yapılan bu araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

- i. Narsisizm, davranış ve uyum sorunları ve zorba davranışların psikolojik açıdan yaratabileceği olumsuzluklar ailelere açıklanmalıdır.
- ii. Empatinin insan ilişkilerinde önemli bir yeri vardır. “Empati nedir? Empati nasıl kurulur?” gibi empatiyi açıklayıcı seminerler çocuklara yapılmalıdır.
- iii. Çocuklar arkadaşlarına yönelik olarak zorbaca davranışlar sergileyebiliyor. Bu durumda çocuk ya zorbalık yapan kişi veya arkadaşı tarafından zorbalık gösterilen kişi olabiliyor. Bu nedenle özellikle ailelere zorbalık ve zorbalık gösterilen mağdurun nasıl korunacağı konusunda bilgilendirici seminerler, toplantılar düzenlenmelidir.
- iv. Araştırmamız 10-12 yaş aralığında çocuklarla yapılmıştır. Bu konuda literatürü desteklemek için farklı yaş gruplarıyla da araştırmalar yapılabilir.

8. KAYNAKLAR

- Akan, A. G. (2001). 7-12 Yaş Çocuklarında Görülen Uyum ve Davranış Bozuklukları ve Benlik Saygısı İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Akyol, K., Körükçü, Ö. (2003). Çocuklarda Empati Gelişimi ve Bilişsel Gelişimin İncelenmesi, Omep Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı 1. İstanbul: Yapa Yayınları, 149 - 166.
- Alıkaşifoğlu, M. ve Ercan, O. (2007). Çocukluk Çağında Kabadayılık/Zorbalık Davranışları: Hekimler Açısından Anlamı. Türk Pediatri Araştırma Dergisi, 42, 19-25.
- Altınbaş, K., Gülöksüz, S., Özçetinkaya, S. ve Oral E.T. (2010). Empatinin Biyolojik Yönleri. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 2 (1): 15-25.
- Arkan, B., ve Üstün, B. (2009). Davranım Bozukluğu Olan Çocuklara Psikiyatrik Yaklaşımda Anne-Baba Eğitim Programları: İki Örnek Bağlamında Bir Değerlendirme. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 7(2), 155-174.
- Atay, S. (2009). Narsisistik Kişilik Envanteri'nin Türkçe'ye Standardizasyonu. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11 (1), 181-196.
- Austin, V. L., ve Sciarra, D. T. (2012). Çocuk ve Ergenlerde Duygusal ve Davranışsal Bozukluklar (Çev. Ed. M. Özkes). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aydın, A., Akgün, S. (2014). Ergenlikte Reaktif-Proaktif Saldırganlık, Öfke ve Narsisizm İlişkisi. Türk Psikoloji Dergisi, 29 (73), 44-56.
- Barry, C. T., Chaplin, W. F. ve Grafeman, S. J. (2006). Aggression Following Performance Feedback: The Influences Of Narcissism, Feedback Valence, And Comparative Standard. Personality And Individual Differences, 41(1), 177-187.
- Bayraktar, F. (2006). İlköğretimde Zorbalık ve Kurban Olma: Ergenlik Öncesi Çocuklarda Zorbaların, Kurbanların, Zorba/ Kurbanların ve Katılmayan Grubun Karşılaştırılması. Türk Psikoloji Bülteni, 12 (38), 43-58.
- Bayraktar, F. (2009). Ergenlerin Zorba ve Kurban Davranışlarında Birey, Aile, Akran ve Okula Dair Özelliklerin Rolü: Bütüncül Bir Model Önerisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Besag, V. (1995). Bullies And Victims In Schools. Philadelphia: Open University Pres.
- Bilgiç, E. (2007). İlköğretim I. Kademe de Görülen Zorba Davranışların Sınıf Değişkenleri ve Atmosferi Algılamalarına Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bogart, L. M., Benotsch, E. G., & Pavlovic, J. D. P. (2004). Feeling Superior But Threatened: The Relation Of Narcissism To Social Comparison. Basic And Applied Social Psychology, 26(1), 35-44.
- Bozkurt, T. ve Özden, M.S., (2010). The Relationship Between Empathetic Classroom Climate and Students' Success, Procedia Social and Behavioral Sciences Journal (Elsevier) 5 (2010) 231-234.

- Brummelman, E. ve Gürel, Ç. (2018). Childhood Narcissism: A Call For Interventions. *Journal of Affective Disorders*, 244, 113-114.
- Brummelman, E., Thomaes, S., Neemans, S. A., Castro, B. O. ve Bushman, B. J. (2015). My child is God's Gift To Humanity: Development and validation of the Parental Overvaluation Scale (POS). *Journal of Personality and Social Psychology*, 108 (4), 665-679.
- Bushman, B. J. ve Baumeister, R. F. (1998). Threatened Egotism, Narcissism, Self-Esteem, And Direct And Displaced Aggression: Does Self-Love Or Self-Hate Lead To Violence? *Journal Of Personality And Social Psychology*, 75 (1), 219-229.
- Büyükgüngör, A. (2016). The Turkish Adaptation Of The Pathological Narcissism Inventory (Pni). Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (14. Baskı). Ankara: PEGEM Akademi (in Turkish).
- Cenkseven, F. ve Yurtal, F. (2007). İlköğretim Okullarında Zorbalığın Yaygınlığı Ve Doğası. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (28), 3- 13.
- Cihangiroğlu, N. ve arkadaşları (2014). Narsistik Kişilik Özellikleri Kurumsal Bağlılığı Etkiler Mi? C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 15, Sayı 2.
- Çetin, C. N., Aytar, G., A. (2012). İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Empatik Beceri Düzeyleri ile Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 473-488.
- Çınkır, Ş. (2006). Okullarda Zorbalık: Türleri, Etkileri Ve Önleme Stratejileri. 1 Şiddet Ve Okul Sempozyumunda Sunulan Bildiri (28-31 Mart, İstanbul, ss 1-12).
- Demeray, M. K., ve Malecki, C. K. (2003). Perceptions Of The Frequency And Importance Of Social Support By Students Classified As Victims, Bullies And Bully/Victims In An Urban Middle School. *School Psychology Review*, 32(3), 471-490.
- Demiralp, C. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilim ile Narsistik Kişilik Özellikleri ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Atatürk Üniversitesi. Erzurum.
- Demiralp, C., Kök, M. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ile Narsistik Kişilik Özellikleri ve Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 54. Turan: Stratejik Araştırmalar Merkezi, 10(37), 144-159.
- Derman, M., (2011). Farklı Sosyoekonomik Düzeylerdeki 10-11 Yas Çocuklarına Uygulanan Empati Eğitim Programının Saldırganlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Dökmen, Ü. (1987). Empati Kurma Becerisi ile Sosyometrik Statü Arasındaki İlişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20 (1-2), 183- 207.
- Dökmen, Ü. (2004). İletişim Çatışmaları ve Empati (24. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2010). Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati, 42. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Dölek, N. (2002). Öğrencilerde Zorbaca Davranışların Araştırılması ve Önleyici Bir Program Modeli. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Eisenberg, N. ve Fabes R. (1990). Empathy: Conceptualization, Measurement And Relation To Prosocial Behavior. *Motivation and Emotion*, 14, 131-149.
- Erdoğan, D. (2016), Hangi Narsizm?: Büyüklenmeci ve Kırılgan Narsizmin Karşılaştırılmasına İlişkin Bir Gözden Geçirme, *Türk Psikoloji Yazıları*, 19 (37), 1-10.
- Filiz, A. (2009). Farklı Lise Türlerindeki Öğrencilerin Empatik Eğilimleri ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi (Kartal İlçesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Fromm, E. (1999). Özgürlükten Kaçış. (S. Budak, Çev.) Ankara: Öteki Yayınları.
- Fromm, E. (2008). Sevginin ve Şiddetin Kaynağı (Y. Salman ve N. İçren, Çev.) İstanbul: Payel Yayınevi.
- Geçtan, E. (2010). Psikanaliz ve Sonrası. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gökkaya, F. ve ark. (2015). Çocuklar İçin Zorbalıkla İlgili Bilişler Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *Anatolian Journal of Psychiatry*; 16(Special issue.1):54-63.
- Gökler, R. (2007). İlköğretim Öğrencilerinde Akran Zorbalığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü.
- Gülşen, M. ve arkadaşları (2015). Çocukluk Çağı Narsisizm Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 203-215.
- Gürsu, O. ve ark. (2019). Ergenlerde Dindarlık, Narsizm ve Öz güven. *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4 (4), 439-454.
- Gürtunca, A. (2013). Çocuklar ve Ergenler İçin Empati Ölçeği Türkiye Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Programı, İstanbul.
- Hasta, D., Güler, M.E. (2013). Saldırganlık: Kişilerarası İlişki Tarzları ve Empati Açısından Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (1), 64- 104.
- Hilooğlu, S. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorbaca Davranışlarını Yordamada Sosyal Beceri ve Yaşam Doyumunun Rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kandemir, M., Özbay, Y. (2009). Sınıf İçinde Algılanan Empatik Atmosfer ile Benlik Saygısı Arasındaki Etkileşimin Zorbalıkla İlişkisi. *İlköğretim Online*, 8(2): 322-333.
- Karaaziz, M., & Atak, E. İ. (2013). Narsisizm ve Narsisizm ile İlgili Araştırmalar Üzerine Bir Gözden Geçirme. *Nesne Dergisi*, 1(2), 44-59.
- Karakuş, Ç. (2017). Lise Öğrencilerinde Psikolojik Savunmalar Açısından Narsisizm ve Benlik Saygısının Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı,

İstanbul.

- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi. 15. Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kauten, R., & Barry, C. T. (2014). Do You Think I'm As Kind As I Do? The Relation Of Adolescent Narcissism With Self-And Peer-Perceptions Of Prosocial And Aggressive Behavior. *Personality and Individual Differences*, 61, 69-73.
- Kealy, D. & Rasmussen, B. (2012). Veiled And Vulnerable: The other side of Grandiose Narcissism. *Clinical Social Work Journal*, 40, 356-365.
- Kernberg, O. (2012) Sınır Durumlar ve Patolojik Narsisizm.(3.Baskı), Mustafa Atakay (Çev.).İstanbul: Metis
- Kernberg, P. F., Weiner, A. S. ve Bardenstein, K. K. (2000). The Borderline Personality Organization: Narcissistic Personality Disorder. *Personality disorders in children and adolescents içinde (179-192)*. New York: Basic Books.
- Kıran-Esen, B. (2003). Akran Baskısı Düzeyleri ve Cinsiyetlerine Göre Öğrencilerin Risk Alma Davranışı ve Okul Başarılarının İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (20), 17-26.
- Koşan, Y., (2015). Üniversite Öğrencilerinin Facebook Kullanımının Narsisizm ve Saldırganlık Düzeyleri ile İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Locke, K. D. (2009). Aggression, Narcissism, Self-Esteem, And The Attribution Of Desirable And Humanizing Traits To Self Versus Others. *Journal of Research in Personality*, 43(1), 99-102.
- Masterson, J. F. (2006). Narsistik ve Borderline Kişilik Bozuklukları: Bir Bütüncül Gelişimsel Yaklaşım. (B. Açıl, Çev.) İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Mete, B. (2005). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Empatik Becerileri ile Aile İşlevleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, 9 Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Odağ, C. (2012). Nevrozlar 4. İzmir: Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Eğitim Hizmetleri Org. Ltd. Şti. Yayınları.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Olweus, D. (2005). *Bullying At School. What We Know And What We Can Do*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Öngen, D. E. (2010). Relationships Between Narcissism And Aggression Among Non-Referred Turkish University Students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 410-415.
- Özel, İ. (2014). Dindarlarda Narsisizm: Yüksek Din Eğitimi Alan Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal araştırma Dergisi*, 7(32), 310-327.
- Özözen Danacı, M. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Çocuk Narsisizmi ile Çocukluk Dönemi Mutluluk ve Huzur Anıları Arasındaki İlişki. *Uluslararası Eğitim*

BilimleriDergisi,4(12),13-25.

- Pekel, N. (2004). Akran Zorbalığı Grupları Arasında Sosyometrik Statü, Yalnızlık ve Akademik Başarı Durumlarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pekel, N. ve Uçanok, Z. (2005). Akran Zorbalığı Gruplarında Yalnızlık ve Akademik Başarı İle Sosyometrik Statüye Göre Zorba/Kurban Davranış Türleri, 1. Şiddet ve Okul: Okul Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Önlemler Sempozyumu'nda Sunulan Sözlü Bildiri (28 - 31 Mart, İstanbul, S 118-130).
- Peren, S. ve Alsaker, D. F. (2006). Social Behavior And Peer Relationships Of Victims, Bully-Victims And Bullies In Kindergarten. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 47(1), 45-57.
- Pişkin, M. (2002). Okul Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler ve Alınabilecek Önlemler. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 2(2), 531-562.
- Pişkin, M. (2003). Okullarımızda Yaygın Bir Sorun: Akran Zorbalığı. Yedinci Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresi. İnönü Üniversitesi. Malatya: 11-13 Haziran.
- Pişkin, M. ve Ayas, T. (2005). Zorba ve Kurban Lise Öğrencilerinin Utangaçlık, İçedönüklük, Dışadönüklük ve Özsaygı Değişkenleri Bakımından İncelenmesi. VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde Sunulan Bildiri (21-23 Eylül, İstanbul).
- Rehber, E. ve Atıcı, M. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerine Göre Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18,(1),323-342.
- Sardoğan, M.E. ve Kaygusuz, C. (2006). Antisosyal Kişilik Bozukluğu Tanısı Almış ve Almamış Olan Bireylerin Duygusal Zeka Düzeyleri Açısından İncelenmesi. Ege Eğitim Dergisi, 7 (1): 85-102.
- Sönmezay, H. (2010). Lise Öğrencilerinde Zorbalığın İletişim Becerileri ve Algılanan Sosyal Destek İle İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, Ankara.
- Süslü, Pekşen, D. (2016). Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Benlik Saygısı, Anne, Baba ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gelişim Psikolojisi Programı, İstanbul.
- Tarhan, N. (2010). Toplum Psikolojisi: Sosyal Şizofreniden Toplumsal Empatiye (1. Baskı). Ocak, 2030, İstanbul: Timaş Yayınlan.
- Temel, D. (2008). The Role Of Perceived Social Problem Solving, Narcissism, Selfesteem and Gender in Predicting Aggressive Behaviors of High School Students. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi :Ankara
- Terbaş, Ö. (2004). Kendilik Psikolojisi Kuramına Göre Kendilik Bozuklukları: Bir Olgu Sunumu. Türk Psikiyatri Dergisi, 15(1),70-76.
- Thomaes, S., Brummelman, E., Reijntjes, A. ve Bushman, B. J. (2013). When Narcissus Was A Boy: Origins, Nature, And Consequences Of Childhood Narcissism. Child

Development Perspectives.

- Thomaes, S., Stegge, H., Bushman, B. J., Olthof, T. ve Denissen, J. (2008). *Journal of Personality Assessment*, 90 (4), 382-391.
- Torun, Z.B. (2016). Ortaokul Öğrencilerinde Saldırganlık ve Narsisizm Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Hasan Kalyoncu Üniversitesi. İstanbul.
- Türnüklü, A., ve Şahin, İ. (2004). 13-14 Yaş Grubu Öğrencilerin Çatışma Çözme Stratejilerinin İncelenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7(13), 45-61.
- Uçar, M. E. ve Konal, B. (2017). Narsisizm Kişilik Özellikleri ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler. *Journal Of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 4(3), 260280.
- Uludağlı, N. ve Uçanok, Z. (2005). Akran Zorbalığı Gruplarında Yalnızlık ve Akademik Başarı İle Sosyometrik Statüye Göre Zorba/Kurban Davranış Türleri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20 (56), 77-92.
- Ünal, F. (2007). Çocuklarda Empatinin Gelişimi: Empatinin Gelişiminde Anne-Baba Tutumlarının Etkisi, *Milli Eğitim*, Sayı 176, Güz, ss. 134-148
- Vural, Ö. (2008). Okul Öncesi Eğitim Kurumu Yöneticilerinin Liderlik Özellikleri ve Empati Becerilerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Waddell, M. (2007). Grouping Or Ganging: The Psychodynamics Of Bullying. *British Journal Of Psychotherapy*, 23 (2), 189-206.
- Warden, D. ve Mackinnon, S. (2003). Prosocial Children, Bullies And Victims: An Investigation Of Their Sociometric Status, Empathy And Social Problem-Solving Strategies. *British Journal of Developmental Psychology*, 21, 367-385.
- Yalın, N. (2018). Narsistik Kişilik, Empatik Eğilimler, Eleştirel Düşünme ve Saldırganlık Arasındaki İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Üsküdar Üniversitesi.

9. EKLER

EK- 1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Anket Tarihi:

Adı Soyadı:

Okul:

Sınıf:

Doğum Tarihi (gün/ay/yıl):

Cinsiyetiniz:

( ) Kız

( ) Erkek

EK-2

EBEVYN BİLGİ FORMU

Annenin Adı:

Soyadı:

Sağ/Ölü:

Yaş:

Öğrenim Durumu:

Mesleği:

Babanın Adı:

Soyadı:

Sağ/Ölü:

Yaş:

Öğrenim Durumu:

Mesleği:

EK-3**Davranış ve Uyum Sorunları Ölçeği**

Her soruyu dikkatle okuyun. Kendiniz için doğru olan cevabı işaretleyin. Her soru için bir tek cevap seçin. Eğer fikrinizi değiştirirseniz hatalı cevabı silerek düzeltin. Cevaplarınızın samimi ve içten olması araştırma için çok önemlidir.

		Hiçbir zaman	Bazen	Sık sık
1	Bazı düşünceleri kafama takar ve bunları aklımdan çıkaramam.			
2	Genellikle utangacımdır.			
3	Tırnaklarımı yerim.			
4	Küfürlü (argo) konuşmayı severim.			
5	Okuldan kaçarım.			
6	Çok ağlarım.			
7	Az da olsa alkollü içki içerim.			
8	Bağırıp çağırırım.			
9	Altıma küçük tuvaletimi yaparım.			
10	Başkalarının bana zarar vereceğini, kötülük yapacağını düşünürüm.			
11	Hep başkalarının isteklerine uyarım.			
12	Parmağımı emmekten hoşlanırım.			
13	Genellikle mutsuz, üzgün ve keyifsizimdir.			
14	Yalan söylediğim olur.			

		Hiçbir zaman	Bazen	Sık sık
15	Dikkatim çabuk dağılır.			
16	Evden kaçırım.			
17	Çevremdeki eşyalara zarar veririm.			
18	Korkulu rüyalar görürüm.			
19	Genellikle kurallara uymam.			
20	Arkadaşlarımla alay ettiğim olur.			
21	Altıma büyük tuvaletimi istemeden yaparım.			
22	Başkalarına ait eşyaları alıp saklarım.			
23	Yemekten sonra yediklerimi çıkarırım.			
24	Genellikle sinirli ve gerginim.			
25	Okula gitmekten korkarım.			
26	Beni kızdıranları döverim.			
27	Kekelerim.			
28	Yalnızlığı severim.			
29	Bazı şeyler koklayarak kendimi rahatlatırım (açıklayın)...			
30	Arkadaşlarım yaşça benden küçüktür.			
31	Hayvanlara kötü davrandığım olur.			

		Hiçbir zaman	Bazen	Sık sık
32	Bazı ortamlardan yada yerlerden korkarım.			
33	Kendimi karşı cins gibi hissedirim.			
34	Sigara içmekten hoşlanırım.			
35	Cinsel organımla oynamaktan hoşlanırım.			
36	Oyun oynarken hile yaptığım olur.			
37	Ölmüş olmayı istediğim olur.			
38	Çok kavga, dövüş ederim.			
39	Yemek yemeyi sevmiyorum.			

EK-4

KA-Sİ EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ

ÇOCUK FORMU

AÇIKLAMA: Sevgili öğrenciler aşağıda bazı durumlara ilişkin düşünceler ifade eden cümleler bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuyarak o durumun size ne kadar uyduğunu düşünün ve kararınıza en uygun seçeneğin içine çarpı koyarak düşüncenizi belirtin. Cevaplarınızın kimseyle paylaşılmayacağından emin olun. Bu anketin sizin okul çalışmalarınızla bir ilgisi yoktur. Sizden düşüncelerinizi içten bir şekilde ifade etmeniz beklenmektedir. Lütfen tüm soruları cevaplamaya çalışın		Bana hiç uygun değil	Bana biraz uygun	Bana oldukça uygun	Bana tamamen uygun
1	Bir arkadaşım sınavlardan kötü not aldığında onun duygularını anlayabilirim.	1	2	3	4
2	Karşımda acı çeken birini gördüğümde aynı acıyı ben de hissederim.	1	2	3	4
3	Bir arkadaşım mutlu olduğu zaman ben de kendimi mutlu hissederim	1	2	3	4
4	Herhangi bir olay karşısında kendimi arkadaşlarımın yerine koyabilirim.	1	2	3	4
5	Yakınını kaybeden bir insanın duygularını anlayabilirim.	1	2	3	4
6	Bir arkadaşım başından geçen üzücü bir olay anlattığında ben de kendimi üzgün hissederim.	1	2	3	4
7	Arkadaşlarımın canını sıkan bir şeyler olduğunda onlar söylemeseler de hal ve hareketlerinden anlarım.	1	2	3	4
8	Arkadaşlarımı anlama konusunda başarılı olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4
9	Karşımda ağlayan birini gördüğümde benim de gözlerim dolar.	1	2	3	4
10	Bir arkadaşım bir başarısından dolayı ödül aldığında onun sevincini ben de hissederim.	1	2	3	4
11	Yalnız kalan bir arkadaşımın neler hissettiğini anlayabilirim.	1	2	3	4
12	Bir arkadaşım haksızlığa uğradığında üzülürüm.	1	2	3	4
13	Üzgün ve morali bozuk bir arkadaşımı gördüğümde benim de moralim bozulur.	1	2	3	4

ÇOCUKLUK ÇAĞI NARSİZİZM ÖLÇEĞİ

<p>Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneği işaretleyiniz. Her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız.</p> <p>Her sorunun karşısında bulunan</p> <p>(0) Hiç Doğru değil (1) Çok Da Doğru Değil</p> <p>(2) Oldukça Doğru (3) Kesinlikle Doğru anlamına gelmektedir.</p>					
1	Göz önünde olmanın önemli olduğunu düşünürüm.	0	1	2	3
2	Ben gibi olan çocuklar daha fazlasını hak eder.	0	1	2	3
3	Sınıfımızda ben olmazsam sınıfımız daha az eğlenceli olurdu.	0	1	2	3
4	Diğer çocuklar çoğu zaman aslında benim hakettiğim övgüyü alırlar.	0	1	2	3
5	Yapabildiklerimi başkalarına göstermekten hoşlanırım.	0	1	2	3
6	İnsanları kendi inandıklarına ikna etmede iyiyimdir.	0	1	2	3
7	Çok özel bir insanım.	0	1	2	3
8	Ben diğer çocuklar için mükemmel örneğim.	0	1	2	3
9	Övgü almayı sık sık başarırım.	0	1	2	3
10	Çok fazla iyi olduğumu düşünmekten hoşlanırım.	0	1	2	3

EK-6

ÇOCUKLAR İÇİN ZORBALIKLA İLGİLİ BİLİŞLER ÖLÇEĞİ (ÇZBÖ)

Sevgili öğrenciler,

Elinizdeki formda zorba davranışlarla ilgili bazı sorular vardır. Bir öğrenciye, başka bir öğrenci veya bir grup öğrenci tarafından parantez içinde yazan benzer davranışlarda bulunuluyorsa, o öğrencinin zorba davranışlara uğradığını söyleyebiliriz (bir öğrenciye hoş olmayan, kötü sözler söylendiğinde, alay edildiğinde veya o öğrenciye acımasız ve kırıcı isimler takıldığında, yalnız bırakıldığında, arkadaş gruplarından dışlandığında, bilerek çeşitli faaliyetlerin dışında bırakıldığında, itildiğinde, dövüldüğünde, tehdit edildiğinde, bir odaya kilitletiğinde ve buna benzer davranışlarla karşılaştığında, hakkında yalan veya yanlış söylentiler çıkarıldığında, evine kırıcı mektuplar yollandığında veya kırıcı telefonlar edildiğinde, diğer öğrencilerin onu sevmemesi için uğraşıldığında). Bu tip olaylar sık sık olabilir ve zorba davranışa uğrayan kişinin kendini savunması zordur. Bir öğrenciye tekrar tekrar olumsuz bir şekilde şaka yapılması da zorba davranıştır. Fakat şakalaşma dostça ve oyun gibi yapıldığında zorbaca bir davranış sayılmaz. Ayrıca, aynı güçte iki öğrencinin tartışması veya dövüşmesi, şiddetin bir başka çeşidi olmakla birlikte, zorba davranış değildir.

Formdaki sorulara hangi yanıtları verdiğinizi hiç kimse bilmeyecektir. Soruları dikkatli ve gerçekte ne hissediyorsanız o şekilde yanıtlamanız önemlidir. Bazen ne yanıt vereceğinize karar vermek zor olur. Böyle durumlarda sadece nasıl olduğunu düşünüyorsanız, öyle yanıt verin. Sorunuz varsa elinizi kaldırın.

Soruları ‘tamamen doğru’, ‘oldukça doğru’, ‘biraz doğru’, ‘hiç doğru değil’ seçeneklerinden birini seçerek yanıtlayın. Bu seçeneklerden hangisi size uygunsa, sorunun karşısındaki kutucuğa (x) çarpı işareti koyun. Her soru için sadece bir işaretleme yapın ve hiçbir soruyu boş bırakmayın.

Teşekkürler

(1) Tamamen doğru, (2) Oldukça doğru, (3) Biraz doğru, (4) Hiç doğru değil

	1	2	3	4
1. Zorbalık çocuklar için normal bir durumdur.	( )	( )	( )	( )
2. Sevmediğim birisine zorbalık yapıldığında benimde zorbalıkta yer almam normaldir.	( )	( )	( )	( )
3. Bazen, başkalarına zorbalık yapmak normaldir.	( )	( )	( )	( )
4. Benim arkadaş grubumda, zorbalık yapmak normal karşılanır.	( )	( )	( )	( )
5. Zorbalığa uğrayan bir çocuğu gördüğümde, zorbalığı durdurmak için benim yapabileceğim bir şey yoktur.	( )	( )	( )	( )
6. Zorbalık, çocukların içinde buldukları grubun kurallarına uymalarını sağlar.	( )	( )	( )	( )
7. Zorbalığa uğramak insanların daha dayanıklı olmasını sağlar.	( )	( )	( )	( )
8. Bazı çocuklara sadece ders vermek için sataşmak gerekir.	( )	( )	( )	( )
9. Zorbalık, problemleri çözmek için iyi bir yol olabilir.	( )	( )	( )	( )
10. Diğerlerinden farklı olan çocuklar zorbalığa uğrarlar.	( )	( )	( )	( )
11. Bazı çocuklar hak ettikleri için zorbalığa uğrarlar.	( )	( )	( )	( )
12. Bazı çocuklar, başka çocuklara zarar verdikleri için zorbalığa uğrarlar.	( )	( )	( )	( )
13. Ezik/zavallı çocuklara sataşmak normaldir.	( )	( )	( )	( )
14. Eğer bazı çocuklar kolayca ağlamasa ve pes etmese, bu kadar fazla zorbalığa uğramazlar.	( )	( )	( )	( )
15. Zorbalığa uğrayan çocukların çoğu bu duruma kendileri neden olur.	( )	( )	( )	( )
16. Arkadaşlarımın benim her istediğimi yapmaması kötü bir şeydir.	( )	( )	( )	( )
17. Diğer çocukların beni bir oyuna almamalarına dayanmam.	( )	( )	( )	( )
18. Arkadaş grubunun isteklerini yerine getirmeyen çocuklara zorbalık uygulanması normaldir.	( )	( )	( )	( )
19. Oyunlarda benim koyduğum kurallara uymayanları oyundan atmak gerekir.	( )	( )	( )	( )
20. Bir çocuk eğer benim arkadaşım ise her istediğimi yapmalıdır.	( )	( )	( )	( )
21. Diğer çocuklar beni oyunlarına almadığında onların oyununu bozmam normaldir.	( )	( )	( )	( )
22. Benim istediklerimi yapmayanlara haddini bildirmek gerekir.	( )	( )	( )	( )

EK-7 ETİK KURUL İZİNİ

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

SAYI : 113
KONU: Etik Kurul İzni

28.05.2019

Sayın; Sema Senekçi

Haliç Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından yapılmış olduğunuz başvuru incelenmiş olup, Prof. Dr. İbrahim Balcıoğlu'nun danışmanlığında planladığınız "10-12 Yaş Arası Çocuklarda Görülen Narsisizmin Empati, Zorbalık ve Davranış Uyumsuzluğu ile İlişisinin İncelenmesi" isimli araştırmanız kurulumuzun 28.05.2019 tarihli toplantısında etik yönden uygun bulunmuştur.

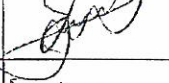
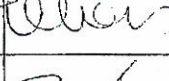

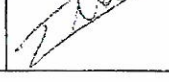
Bilgilerinize sunarım.

Prof. Dr. Melek Güneş YAVUZER
Etik Kurul Başkanı

EK.Etik Kurul Kararı

Sütlüce Mah. İmrahor Cad. No:82 Beyoğlu- İSTANBUL
Tel: 0212 924 24 44/2704 Faks: 0212 343 08 78
etikkurul@halic.edu.tr İnternet:www.halic.edu.tr

EK-8 ETİK KURUL KARARI

	TC HALIÇ ÜNİVERSİTESİ GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU KARARLAR		Yayın Tarihi :10.12.2015 Revizyon Tarihi :25.01.2016 Revizyon No :01 Sayfa No :1 /1		
	KARARLAR				
Tarih:28 Mayıs 2019 Toplantı Sayısı:05	Karar No :19 Sema Senekçi'nin Prof. Dr. İbrahim Balcıoğlu'nun danışmanlığında planladığı "10-12 Yaş Arası Çocuklarda Görülen Narsisizmin Empati, Zorbalık ve Davranış Uyumsuzluğu ile İlişkisinin İncelenmesi" konulu çalışması incelendi, yapılan inceleme sonucunda araştırmanın etik yönden uygun olduğuna karar verildi.				
ÜYELER					
Adı-Soyadı	Alanı	Kurumu	Araştırma ile İlişkisi	Toplantıya Katılma	İmza
Prof. Dr. Melek Güneş YAVUZER (Başkan)	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	Halic Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Prof. Dr. Filiz AÇKURT	Beslenme ve Diyetetik	Halic Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Prof. Dr. Burcu IRMAK YAZICIOĞLU	Moleküler Biyoloji Genetik	Halic Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi	Var ☐ Yok ☒	Evet ☐ Hayır ☒	
Dr. Öğr. Üye. Leman KUTLU (Yürütücü Sekreter)	Ebelik	Halic Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Doç. Dr. İhan ODABAŞ	Spor Yöneticiliği	Halic Üniversitesi Beden Eğt. ve Spor Yük. Okulu	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr. Öğr. Üye. Atilla TEKİN	Psikoloji	Halic Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr. Öğr. Üye. Nevra ALKANU	Biyofizik	Halic Üniversitesi Tıp Fakültesi Temel Tıp B'limleri	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr. Öğr. Üye. Berrak YİĞİT	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	Halic Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
Dr. Öğr. Üye. Maral TÖRENLİ ÇAKIROĞLU	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	Halic Üniversitesi İşletme Fakültesi	Var ☐ Yok ☐	Evet ☐ Hayır ☐	
ETKU:10					

10. ÖZGEÇMİŞ

1994 yılında Tokat'ta doğdu. Bahçeşehir Üniversitesi ile başladığı psikoloji yolculuğuna, İstanbul Haliç Üniversitesi'nde devam etti ve mezun oldu. Bu bölümden mezun olduktan sonra yüksek lisans eğitimi için İstanbul Haliç Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji eğitimine başladı. Birçok hastane ve kurumda asistan psikolog olarak görev aldı. Eğitim hayatı boyunca İstanbul ve şehir dışından birçok kongreye ve seminere katıldı.

Sema SENEKÇİ